

PER TOTS SANTS, CONTES VALENCIANS!

RUTA LITERÀRIA DE RONDALLES DE POR POPULARS VALENCIANES

PROPOSTA PER A 1R D'ESO

MARC FERRA
LOURDES FRASQUET
JOSE A. GARCIA
GEMMA RONDA

INNOVACIÓ DOCENT I INICIACIÓ A LA
INVESTIGACIÓ LINGÜÍSTICA I LITERÀRIA

CURS 2017/2018

Índex

1. Qüestions prèvies.....	3
1.1 Justificació.....	3
1.2 Contextualització.....	4
2. Marc metodològic.....	6
2.1 Objectius.....	6
2.2 Continguts.....	8
2.3 Competències.....	9
2.4 Criteris d'avaluació.....	10
3. Seqüència d'activitats.....	11
3.1 Abans de la ruta.....	12
3.2 <i>Per Tots Sants, contes valencians!</i> Ruta literària de contes de por.....	14
3.3 Després de la ruta.....	17
4. Conclusions.....	19
Annexos.....	20

1. Qüestions prèvies

1.1. Justificació

Un dels principals reptes que cal enfrontar a l'educació secundària és l'atracció per la lectura de l'alumnat. L'ús constant de lectures obligatòries no afavoreix aquesta atracció. Per tant, els docents estan obligats a facilitar l'accés a distintes lectures; així com encarregar-se que resulten agradables a l'alumnat, atractives.

D'una altra banda, el fenomen de la globalització provoca la importació no sols d'objectes, sinó també d'hàbits i costums. La cultura dels EUA és present a la nostra vida en molts aspectes; no oblidem que podem trobar des de tota mena de franquícies de restaurants, tot passant per l'omnipresència del cinema de Hollywood a les nostres sales, fins a l'esclat cultural que va suposar l'entrada de gèneres musicals com el jazz o el rock&roll. Tanmateix, no només ens arriben la sèrie d'elements que hem esmentat abans, sinó que també comptem amb la presència de festes i tradicions que no ens són pròpies: sí, ens referim a l'Halloween.

Això sí, primer hem de matissar que no estem fent una crítica a aquesta celebració, ni pensem que la seua presència siga del tot perniciosa. Més bé, ens ha fet reflexionar sobre la capacitat impressionant dels estatunidencs a l'hora d'exportar els seus productes. Això ens ha portat a preguntar-nos per què no fem difusió dels nostres monstres i éssers sobrenaturals, ja que, siga dit de pas, en tenim molts i variats. No tenim la resposta a aquesta última pregunta; tanmateix, sabem que les històries dels nostres avantpassats estan plagades de criatures i dimonis que no tenen res a envejar dels que provenen del nou continent.

Així, hem decidit que la nostra proposta de Seqüència Didàctica (d'ara endavant, SD) es base en rondalles de por valencianes. Per això, l'activitat central de la mateixa és una ruta literària nocturna en què es conjuminaran els nostres monstres, amb la tradició d'eixir al carrer el vespre del 31 d'octubre.

Arribats a aquest punt, podríem preguntar-nos fins a quin punt una ruta literària sobre monstres i criatures fantàstiques valencianes pot animar l'alumnat a la lectura. La resposta és clara: són històries de por, un dels gèneres literaris que més ha fascinat des de sempre els joves. A tot això, se sumen una sèrie d'elements que no fan més que augmentar el seu valor: al llarg de la ruta, l'alumnat podrà reconèixer els llocs on es

desenvolupen les distintes trames i sentir-se més identificat; en molts casos, les històries els seran familiars ja que, possiblement, aquestes rondalles els hauran arribat de boca dels seus avis; a més de tot això, el format normalment reduït del gènere de la rondalla resulta molt atractiu per a l'adolescent, sobretot en una època on sembla que la immediatesa ho és tot. A més, una de les idees principals de la ruta és el protagonisme de l'alumnat: seran els mateixos estudiants els qui conten les històries de por seleccionades al llarg de l'itinerari marcat. Aquest aspecte actua com a eix motivador de la SD, ja que l'activitat de la ruta no és una proposta ja donada pel professorat, sinó que l'hauran de treballar i construir ells mateixos, seguint sempre, això sí, les directrius ja marcades pel docent.

Així mateix, si hi ha alguna cosa que mai deixarà d'impressionar-nos del gènere de la rondalla és el seu alt nivell d'adaptabilitat. Per aquest motiu, la ruta que proposem pot funcionar com un trencaclosques a cada poble: es pot muntar i desmuntar a la gana, es poden canviar les rondalles i adaptar-les en funció de les necessitats del grup a què vaja dirigida. En general, tots els municipis compten amb una sèrie d'infraestructures comuns com l'ajuntament, l'església, el llavador o el cementiri, així doncs, només caldria discernir què és més aprofitable en cada cas.

En definitiva, pensem que l'interés de la ruta literària proposada rau en la combinació de l'animació lectora amb el recolzament a la cultura i les tradicions populars valencianes. Considerem que transmetre el nostre patrimoni és una de les tasques més importants que s'ha de dur a terme des de l'assignatura de Valencià: com a futurs docents, està en les nostres mans evitar que el nostre llegat cultural com a poble caiga en l'oblit.

1.2. Contextualització

Si atenem als criteris del currículum de Valencià: Llengua i literatura, aquesta SD ha de dirigir-se a un alumant de primer cicle de l'ESO, en concret, a grups de 1r d'ESO, ja que el gènere de la rondalla hi apareix com a contingut del «Bloc 2: Llegir i escriure».

Tanmateix, la ruta literària l'hem plantejada de manera que no estiga estrictament pensada perquè només hi participe aquest alumnat: considerem que la participació dels parents, ja siga aportant algun dolç típic o tan sols assistint com a públic, és del tot

necessària. D'una altra banda, considerem que, per les característiques d'aquest projecte, fins i tot podria implicar-se una bona part del poble.

Pel que fa a la data de la ruta, com ja hem esmentat abans, considerem que la més aconsellable és el vespre del 31 d'octubre, per raons òbvies, ja que es tracta de la nit de les ànimes.

La decisió del centre al qual hem dirigit la proposta, l'IES Enric Soler i Godes de Benifaió (La Ribera Alta), s'ha basat en meres qüestions pràctiques, perquè com ja hem dit es tracta d'una proposta versàtil que podria dur-se a terme en pràcticament qualsevol poble del País Valencià. Tanmateix, necessitàvem exemplificar l'itinerari d'una manera més o menys realista i, per això, escollirem Benifaió: buscàvem un poble d'una grandària assequible per poder dur a terme un ruta nocturna; a més, era important que tinguera els espais on es desenvolupen les rondalles; també era necessari que la ruta es duguera a terme en el mateix poble on estudien els alumnes als quals va dirigida, ja que és molt més senzill si tenim en compte la franja horària de l'eixida i l'alumnat a qui va dirigida (primer d'ESO). A més de tot això, per a nosaltres, els membres del grup, Benifaió esdevenia un espai ideal per la facilitat a l'hora de visitar-lo i poder comprovar que la ruta era factible.

Així mateix, ens agradaria assenyalar que el corpus de rondalles de por que ens hem trobat al llarg de la fase de recerca i documentació ha estat molt vast: per això, considerem que el recull ací proposat (constituït per 6 històries) pot modificar-se en funció del context en què es vulga desenvolupar la SD.

2. Marc metodològic

2.1 Objectius

Aquesta SD conté uns objectius generals i uns específics, basats en allò establert al DECRET 87/2015, de 5 de juny, del Consell, pel qual s'estableix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Secundària Obligatòria i del Batxillerat a la Comunitat Valenciana. Ho podem trobar, més concretament, a l'article 15 del mateix: *Objectius i fins*.

A partir dels objectius generals, n'hem extret els específics:

<i>Objectius generals</i>	<i>Objectius específics</i>
1. Comprendre discursos orals i escrits en contextos tant acadèmics, com socials i culturals.	1.1 Comprendre la cançó <i>La Maria no té por</i> de Dani Miquel.
	1.2 Comprendre els intercanvis i discursos orals del programa <i>Trau la Llengua</i> de RTVV (episodi 10).
	1.3 Comprendre les fitxes dels monstres valencians ¹ .
	1.4 Comprendre les rondalles <i>La festa trista; L'home del sac; I queixalets també!; El jugador de Petrer; Les pastures del Montdúver; La reina mora</i> al llarg de la ruta literària.
2. Reconèixer el gènere de la rondalla i les seues característiques com a narrativa escrita i gènere de transmissió oral.	2.1 Identificar, a través del vídeo <i>Trau la Llengua</i> i d'una manera inductiva, les característiques de la rondalla com a gènere de transmissió oral.
	2.2 Reconèixer les característiques del gènere de la rondalla a través dels textos <i>La festa trista; L'home del sac; I queixalets també!; El jugador de Petrer; Les pastures del Montdúver; La reina mora</i> .

¹ Aquestes fitxes han estat extretes del llibre GISBERT, FRANCESC (2013): *La Maria no té por. El llibre dels espantacriatures*. Algemesí. Andana Editorial.

<p>3. Comprendre textos literaris utilitzant els coneixements sobre les convencions de cada gènere, els temes i motius de la tradició literària i els recursos estilístics. Apreciar-ne les possibilitats comunicatives per a la millora de la producció personal.</p>	<p>3.1 Comprendre les rondalles <i>La festa trista; L'home del sac; I queixalets també!; El jugador de Petrer; Les pastures del Montdúver; La reina mora</i> com a gènere literari escrit i de transmissió oral.</p>
<p>4. Expressar-se i interactuar oralment en valencià en contextos tant acadèmics, com socials i culturals de manera adequada.</p>	<p>4.1 Explicar en veu alta les rondalles <i>La festa trista; L'home del sac; I queixalets també!; El jugador de Petrer; Les pastures del Montdúver; La reina mora</i> al llarg de la ruta literària, tot parant atenció als criteris de normativa, pronúncia i expressivitat.</p> <p>4.2 Interactuar oralment a l'aula a través dels processos de presa de decisions mitjançant el treball cooperatiu.</p>
<p>5. Producció de textos escrits de caràcter narratiu utilitzant els coneixements sobre les convencions de cada gènere, els temes i motius de la tradició literària i els recursos estilístics.</p>	<p>5.1 Transcripció d'una de les rondalles (<i>La festa trista; L'home del sac; I queixalets també!; El jugador de Petrer; Les pastures del Montdúver; La reina mora</i>) escoltades al llarg de la ruta.</p>
<p>6. Treballar cooperativament.</p>	<p>6.1 Treballar eficaçment i cooperativa en el grup de treball establert pel professorat.</p> <p>6.2 Prendre consciència del treball realitzat en equip, d'una manera crítica i constructiva.</p>
<p>7. Conèixer el patrimoni cultural valencià popular i valorar-lo com una herència col·lectiva pròpia.</p>	<p>7.1 Conèixer el patrimoni cultural valencià popular i valorar-lo com una herència col·lectiva pròpia a través del programa <i>Trau la llengua</i> de RTVV (episodi 10)</p> <p>7.2 Conèixer el patrimoni cultural valencià popular i valorar-lo com una herència col·lectiva pròpia a través dels personatges fantàstics de por extrets de la cançó <i>La Maria no té por</i> de Dani Miquel i del <i>Llibre de les espantacriatures</i> de Francesc Gisbert.</p> <p>7.3 Conèixer el patrimoni cultural valencià popular i valorar-lo com una herència col·lectiva pròpia a través de les rondalles <i>La festa trista; L'home del sac; I queixalets també!; El jugador de Petrer;</i></p>

	<i>Les pastures del Montdúver; La reina mora.</i>
	7.4 Conéixer el patrimoni cultural valencià popular i valorar-lo com una herència col·lectiva pròpia a través de l'activitat de la ruta literària.

Taula 1: Objectius generals i específics

2.2 Continguts

Els continguts generals d'aquesta seqüència s'han extret del currículum de l'assignatura de Valencià: llengua i literatura de 1r d'ESO:

<i>Continguts generals</i>	
1.	Comprensió de les característiques dels gèneres dialogats de la comunicació oral i de les diferències entre oralitat i escriptura.
2.	Utilització de les estratègies de comprensió oral en els textos conversacionals, narratius i descriptius: activació de coneixements previs, anticipació, manteniment de l'atenció i, finalment, extracció i selecció d'informacions rellevants.
3.	Aplicació de tècniques d'avaluació, autoavaluació i co-avaluació en les produccions orals.
4.	Aplicació dels coneixements de la tipologia i de les propietats textuais en la producció oral de textos conversacionals, narratius i descriptius.
5.	Producció de textos orals dialogats, narratius i descriptius (lectura en veu alta de contes, descripcions de personatges, d'estats, de processos i els que generen estos aprenentatges i projectes de treball).
6.	Ús d'estratègies de textualització o escriptura, com a part del procés de producció escrita, amb l'ajuda de guies, els companys i del professorat: redactar esborranys, usar diccionaris i gramàtiques, controlar la progressió de la informació, reescriure.
7.	Lectura, comprensió, interpretació i anàlisi de textos escrits narratius (rondalles), descriptius (seqüències descriptives en textos literaris).
8.	Actuació eficaç en equips de treball, de manera guiada: realitzar les tasques personals i el rol assignat, aportar idees constructives, col·laborar amb els companys i acceptar-los, utilitzar el diàleg a la resolució de conflictes, usar estratègies de supervisió i resolució de problemes i prendre decisions raonades en comú.
9.	Aproximació al coneixement d'altres mons (reals o imaginaris) a partir de la lectura.

Taula 2: Continguts generals

2.3 Competències

CCLI	Competència comunicació lingüística	La CCLI és el resultat de l'acció comunicativa que es desprén de pràctiques socials determinades, on l'alumnat actua amb altres interlocutors i a través de múltiples textos, formats i suports. En el nostre cas, aquesta competència apareix desenvolupada transversalment al llarg de tota la SD.
CAA	Competència d'aprendre a aprendre	La CAA és l'habilitat per iniciar, organitzar i persistir en l'aprenentatge. Requereix conèixer i controlar els propis processos d'aprenentatge per ajustar-los als temps i les demandes de les tasques i les activitats. Aquesta competència es desenvolupa de manera transversal al llarg de tota la seqüència didàctica, sobretot en l'activitat central, la de la ruta literària, ja que és l'alumnat mateix qui la durà a terme.
CSC	Competència social i cívica	La CSC és l'habilitat per usar els coneixements i actituds sobre la societat i la seua concepció dinàmica, canviant i complexa, i així poder interpretar fenòmens i problemes socials. Desenvoluparem la competència social i cívica també d'una manera transversal, perquè estarem treballant la cultura i tradicions pròpies al llarg de tota la SD.
SIE	Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor	El SIE requereix coneixements com la capacitat de reconèixer les oportunitats existents per a les activitats personals, professionals i comercials o el disseny i la implementació d'un pla a seguir. Aquesta competència es posarà en pràctica quan l'alumnat haja de treballar per grups l'explicació en veu alta de la rondalla, així com la seua implementació en el moment de la ruta.
CEC	Consciència i expressions culturals	La CEC implica el coneixement, l'aplicació, l'apreciació i la valoració amb esperit crític de les diferents manifestacions culturals i artístiques, i la utilització d'aquestes com a font d'enriquiment i gaudi personal. Aquest aspecte el veurem també de manera transversal per tota la seqüència.

Taula 3: Competències

2.4 Criteris d'avaluació

Els criteris d'avaluació que s'han extret del currículum de 1r d'ESO i que se seguiran al llarg d'aquesta seqüència didàctica són els següents:

1.	Participar en equips de treball per a aconseguir metes comunes assumint diversos rols amb eficàcia i responsabilitat; donar suport als companys i companyes demostrant empatia i reconeixement a les seues aportacions, així com utilitzar el diàleg igualitari per a resoldre conflictes i discrepàncies.
2.	Planificar i escriure, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica, gramatical i lèxica del nivell educatiu, textos narratius i descriptius, de forma creativa, aplicant estratègies del procés d'escriptura i utilitzant un llenguatge no discriminatori.
4.	Realitzar amb creativitat tasques o projectes de treball individuals o col·lectius, amb ajuda de guies i models i la direcció del professorat per a tindre un producte final original de caràcter narratiu i descriptiu; avaluar amb ajuda de guies el procés i el producte final.
5.	Crear i revisar textos escrits aplicant correctament les normes ortogràfiques de la llengua pròpies del nivell educatiu.
6.	Realitzar lectures d'obres literàries pròximes als seus gustos, triades lliurement o a proposta del professor, en silenci, en veu alta o participant en dramatitzacions i improvisacions de textos adequats al nivell, aplicant, si és el cas, tècniques expressives i teatrals.
7.	Interpretar textos orals i audiovisuals de gèneres, tipologies i registres diferents, especialment conversacionals, narratius i descriptius propis dels àmbits personal, acadèmic i social pròxims als interessos de l'alumnat, analitzant les característiques formals i de contingut i els elements no verbals, utilitzant, seguint models, les estratègies de comprensió oral adequades al text i al propòsit de l'escolta.
8.	Avaluar, amb l'ajuda del professorat, les produccions orals pròpies i dels companys, atenent la quantitat, qualitat, rellevància, pertinència i claredat, i les normes de prosòdia, per a progressar en la competència comunicativa oral.
9.	Realitzar projectes de treball individuals i en equips cooperatius, sobre temes del currículum (amb especial interès per les obres literàries) o sobre temes socials, científics i culturals, del nivell educatiu, buscant i seleccionant informació en mitjans digitals de forma contrastada; crear continguts per mitjà d'aplicacions informàtiques d'escriptori, i col·laborar i comunicar-se amb altres filtrant i compartint informació i continguts digitals de forma segura i responsable.

Taula 4: Criteris d'avaluació

3. Seqüència d'activitats

	Activitat	Organització	Recursos	Temps	Objectius
SESSIÓ 1	AP1: <i>Vosaltres de qui sou? De la nit de les ànimes o de Halloween?</i>	Grup classe	Pissarra i/o canó.	5 minuts	4.2 7
	AP2: <i>Primer d'ESO no té por!</i>	Grup classe	Cançó en format mp3; altaveus; lletra de la cançó en paper i recursos per a escriure.	20 minuts	1.1 7.2
	AR3: <i>Qui és qui?</i>	Grup classe	Fitxes dels monstres.	20 minuts	1.3 4.2
	AP4: <i>Per Tots Sants...</i>	Grup classe	Fullet informatiu de la ruta; autorització sortida extraescolar.	10 minuts	1
SESSIÓ 2	AP5: <i>Rondalles: els nostres contes</i>	Grup classe	Vídeo <i>Trau la llengua</i> en format mp4; canó.	15 minuts	1.2 2.1 7.1
	AR6: <i>I a tu què t'ha tocat?</i>	Grups	Rondalles impreses.	10 minuts	3.1 6.1 7.3
	AR7: <i>Com ho fan, els conta-contes?</i>	Grup classe Grups	Pissarra; fitxa amb les instruccions per contar contes.	20 minuts	2.1 3.1 4.2 6.1
SESSIÓ 3	AR8: <i>Assagem la por!</i>	Grups	Rondalles impreses.	55 minuts (sessió completa)	4.1 6.1 7.3
SESSIÓ 4: RUTA	AA9: <i>Fem por!</i>	Grups	Atrezzo que l'alumnat aporte.	10-15 minuts per grup	4.1 6.1 7.4

	AR10: <i>Què està passant?</i>	Individual	Dossier de l'alumnat per a la ruta.	Sessió extraescolar d'al voltant de dues hores (de 19:00h a 21:00h)	1.4 7.4
SESSIÓ 5	AA11: <i>Com ho hem fet?</i>	Individual	Rúbriques de co-avaluació	15 minuts	6.2
	AA12: <i>Les nostres rondalles de por</i>	Individual Grup classe Treball a casa	Recursos per a escriure i dibuixar.	40 minuts	5.1 7.3

Taula 5: seqüència d'activitats

3.1 Activitats abans de la ruta

SESSIÓ 1

AP1: Vosaltres de qui sou? De la nit de les ànimes o de Halloween?

Contextualització del tema de la por en la cultura popular valenciana. A través de preguntes dirigides pel professorat² (del tipus *Què se celebra al País Valencià la nit del 31 d'octubre? I l'1 de novembre?; Quines històries de por coneixeu?*). Aquestes preguntes podran variar en el moment en què es formulen, durant l'intercanvi d'idees amb el grup classe: és esperable que les respostes estiguen molt lligades a la tradició anglosaxona de *Halloween*.

AP2: Primer d'ESO no té por

Aquesta activitat està estrictament lligada a l'anterior: consisteix a escoltar la cançó de *Maria no té por* de Dani Miquel³ on s'enumeren una sèrie de monstres de la tradició popular valenciana. L'alumnat haurà de completar la lletra de la cançó⁴ amb aquells noms de monstres que puguen identificar amb un parell d'escoltes de l'àudio.

AR3: Qui és qui?

Una vegada escoltada la cançó es repartiran unes fitxes⁵ en què apareixen alguns dels personatges de la cançó explicats. Es llegirà en veu alta i es posarà en comú amb el

² Annex I

³ Enllaç a la cançó <https://www.youtube.com/watch?v=O8Tx4GAtQUg>

⁴ Annex II

⁵ Annex III

grup classe. A continuació, es plantejarà el joc *Qui és qui?* amb el grup classe sencer: un alumne o alumna eixirà al davant i se li assignarà un monstre sense que ell/a sàpiga quin és, per endevinar-lo haurà de plantejar preguntes (amb resposta sí o no) sobre les seues qualitats a la resta de companys que respondran fins que ell ho endevine.

L'activitat es tancarà amb una pregunta llançada per a casa: *a les vostres cases coneixien algun d'estos monstres? Quin? En coneixien d'altres?* És una bona manera de començar a vincular la família amb l'activitat de la Ruta.

AP4: Per Tots Sants...

Presentació de la ruta literària *Per Tots Sants, contes valencians!* S'explicarà al grup classe quan es farà (el vespre del 31 d'octubre) i com es farà (cada grup d'alumnes haurà de contar un conte que se li assignarà, en un lloc determinat de la ruta).

S'introduirà, a més, el que es treballarà a la següent sessió mitjançant la pregunta: *què són les rondalles i per què es conten oralment?*

Repartirem el fullet informatiu⁶ i l'autorització⁷ que hauran de dur signada pels pares.

SESSIÓ 2

AP5 Rondalles: els nostres contes

Projecció d'un fragment (del minut 5:36 al 10:07) del capítol 10 *Llegendes valencianes* del programa *Trau la llengua* de RTVV⁸, en què apareix Dani Miquel explicant què són les rondalles.

Després de la visualització formular preguntes al grup classe per tal d'explicar entre tots quines són les característiques del gènere rondallístic d'una manera inductiva. A continuació, repartir una fitxa⁹ amb aquestes característiques enumerades per tal de completar allò que ja s'ha dit.

AR6 I a tu, què t'ha tocat?

⁶ Annex IV

⁷ Annex V

⁸ Enllaç al programa complet <https://www.youtube.com/watch?v=pwgWOZszYpo>

⁹ Annex VI

En aquesta activitat es presentarà la divisió del grup classe en sis grups de, preferiblement, quatre membres cadascun. La divisió haurà de dur-la a terme el professorat, per tal que els grups siguin heterogenis i estiguen equilibrats pel que fa a les aptituds de cada alumne.

A continuació, es repartirà una rondalla per grup¹⁰, aquesta vegada per sorteig. La rondalla repartida serà la que hauran de contar el vespre de la ruta.

AR7 Com ho fan, els conta-contes?

Aprofitant-nos del vídeo de l'AP5, i basant-nos en el llibre *Com explicar contes* de Sara C Bryant¹¹, preguntarem al grup classe, com s'han de contar els contes que se'ls han assignat en veu alta.

Mitjançant el mateix mètode que en l'AP5, l'inductiu, extraurem conclusions entre tots i finalitzarem amb el repartiment d'una fitxa amb un llistat d'instruccions¹² que posaran en pràctica per grups, per tal que vagin assajant com contar els contes de cara a la ruta.

SESSIÓ 3

AR6 Assagem la por!

Dedicarem una sessió sencera prèvia a la ruta per tal que el grup classe assage com contarà les rondalles. El docent corregirà i orientarà els grups en els aspectes que siguin necessaris.

3.2 Per Tots Sants, contes valencians! Ruta literària de contes de por i activitats

Aquesta ruta que proposem consisteix a fer un xicotet itinerari pel poble de Benifaió amb un total de sis parades, en cadascuna de les quals s'explicarà una rondalla. En la següent taula podem observar la correspondència de les localitzacions amb les rondalles que s'hi contaran:

¹⁰ Annex VII

¹¹ Bryant, Sara Cone (1996): *Com explicar contes*. Bibliària. Barcelona.

¹² Annex VIII

LLOC	CONTE	FONT BIBLIOGRÀFICA
Ajuntament	<i>La festa trista</i>	Labrado, Víctor (2007): <i>Llegendes valencianes. Criatures mítiques de la tradició oral</i> . Edicions Bromera. Alzira.
Centre cultural Enric Valor	<i>L'home del sac</i>	Franco, Josep (2017): <i>L'home del sac</i> . Col·lecció "Llegir en valencià. Les nostres contalles". Fundació Bromera. Alzira.
Llavador	<i>I queixalets també!</i>	Valor, Enric (2015): <i>I queixalets també!; El dimoni fumador</i> . Adaptació de Jordi Verdú. Edicions del Bullent. Picanya.
Carrer Major	<i>El jugador de Petrer</i>	Valor, Enric (1993): <i>Rondalles Valencianes</i> . Volum 5. Tàndem edicions. Alzira.
Plaça Blasco Ibañez	<i>Les pastures del Montdúver</i>	Labrado, Víctor (2007): <i>Llegendes valencianes. Criatures mítiques de la tradició oral</i> . Edicions Bromera. Alzira.
Plaça Major	<i>La reina mora</i>	Labrado, Víctor (2007): <i>Llegendes valencianes. Criatures mítiques de la tradició oral</i> . Edicions Bromera. Alzira.

Taula 6: relació de les rondalles seleccionades amb les localitzacions de l'itinerari

Com ja s'ha esmentat amb anterioritat, les rondalles són un gènere molt versàtil i, per extensió, la ruta també ho és. Per això, i per dotar-ho de més realisme, hem adaptat els referents culturals o de localització de les sis rondalles escollides per tal que s'adequen al context de Benifaió. Així doncs, *El jugador de Petrer*, passa a titular-se *El jugador de Benifaió* i *Les pastures del Montdúver* s'anomenarà en la nostra SD *Les pastures de La Murta*.

El recorregut que hem plantejat serà el següent:

1. La ruta començarà a la Plaça Major, enfront de l'església i davant de la Casa dels Falcó. Es llegirà la *La festa trista*.

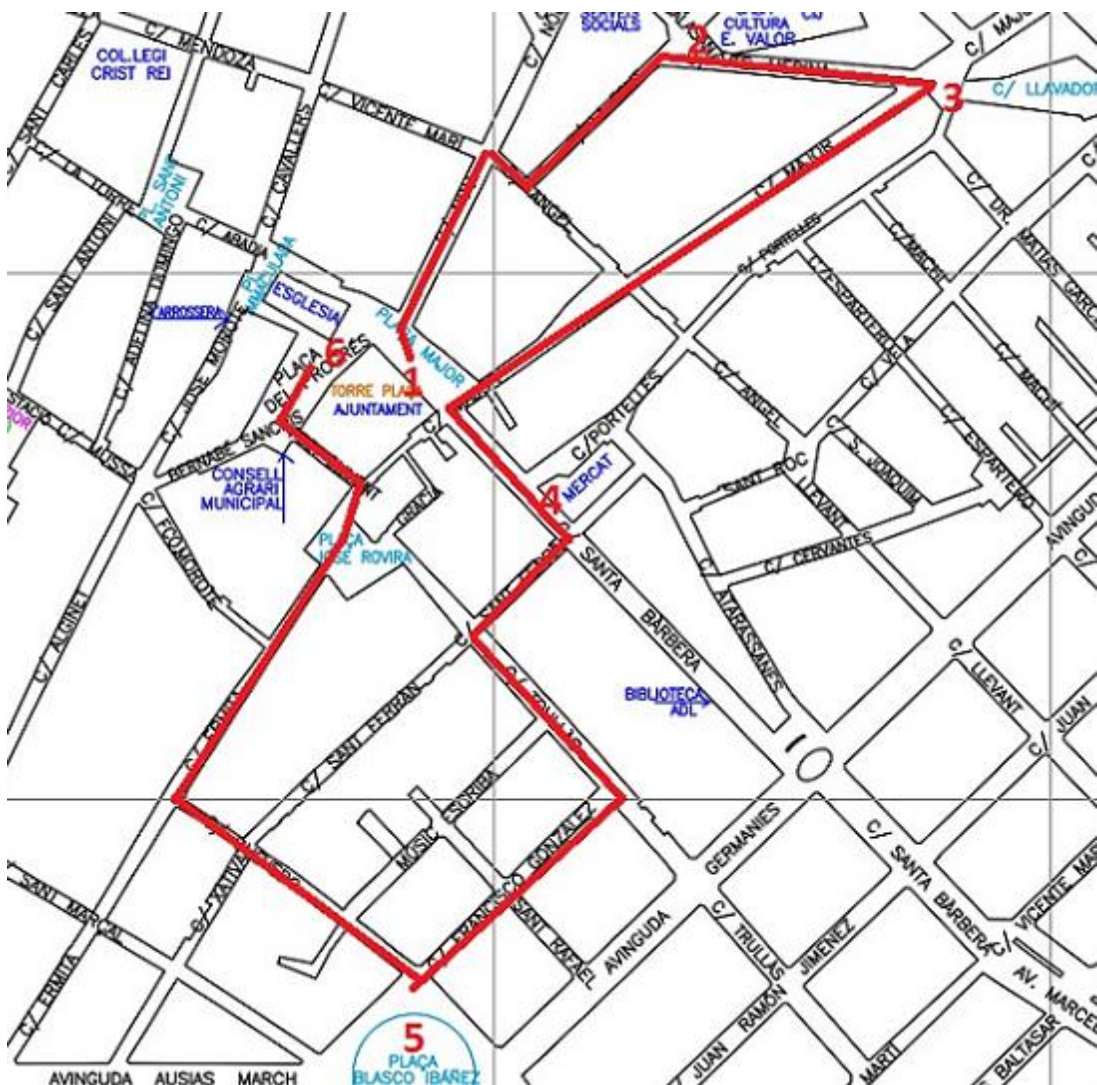
2. De la Plaça Major ens dirigirem cap al Carrer Nou i tombarem per la dreta pel Carrer Àngel, tot seguit girarem a l'esquerra pel Carrer la Font, on trobarem el Centre Cultural Enric Valor. En aquest punt llegirem *L'home del sac*.

3. Tot seguit ens dirigirem pel Carrer Vicent Medina fins que arribem al Llavador. Una vegada arribem a aquest lloc es realitzarà la lectura de *I queixalets també!*

4. Quan acabem aquesta última lectura ens dirigirem pel Carrer Nou fins arribar al Carrer Santa Bàrbara per on continuarem fins arribar al Mercat. Ací farem la lectura de *El jugador de Benifaió*.

5. A continuació, tombarem a la dreta pel Carrer Sant Ferran fins que arribem al Carrer Trullàs. *En aquest punt començaran a trobar una sèrie de Bubotes repartides al llarg del camí.* Després girarem pel Carrer Francesc González fins que arribem a la Plaça Blasco Ibáñez. En aquest lloc llegirem *Les pastures de la Murta*.

6. Seguirem el Carrer Quevedo fins arribar al Carrer l'Ermita, per on girarem a la dreta fins arribar a la Plaça Josep Rovira, des d'on agafarem el Carrer Francesc Climent fins arribar a la Plaça del Progrés i creuar fins la Plaça Major, tot situant-nos enfront de l'Ajuntament i la Torre de la Plaça. *En tot aquest recorregut retrobarem la presència de les Bubotes observant-nos.* Finalment, es llegirà *El castell de la reina mora* i donarem per acabada aquesta ruta de por i rondalles.

Imatge 1: Mapa de Benifaió amb l'itinerari de la ruta marcat

A més, durant la ruta es repartirà un dossier¹³ a l'alumnat per tal que tinga la informació de l'itinerari a seguir, però també perquè realitze les activitats del qüestionari plantejat pel professorat.

Així doncs, les dues activitats que es realitzaran durant la ruta són les següents:

AA9: *Fem por!*

Aquesta activitat és el gruix de la ruta: cada grup d'alumnes contarà una rondalla en la localització assignada; la resta del grup, juntament amb les famílies que hagen decidit assistir a l'itinerari, escoltaran amb atenció. L'*atrezzo* serà aportat pels mateixos alumnes, cada grup també podrà decidir de quins recursos disposarà a l'hora de contar la rondalla.

AR10: *Què està passant?*

Durant la ruta, els alumnes hauran de respondre preguntes de comprensió oral a mesura que escolten cada rondalla. Amb aquesta activitat es pretén assegurar l'atenció per part de la resta del grup al conte que s'està explicant.

El qüestionari, juntament amb el mapa on hauran d'escriure quina rondalla es correspon amb cada localització, s'inclourà dins el dossier repartit a l'inici de l'itinerari.

Al final de la ruta, es corregiran en veu alta aquestes activitats entre tot el grup classe.

3.3 Després de la ruta

AA11 *Com ho hem fet?*

Aquesta és una activitat de co-avaluació i d'autoavaluació de la feina realitzada pels mateixos alumnes durant la ruta. Es tracta de reflexionar sobre el treball realitzat en

¹³ Annex IX

el propi grup, com en la resta. Per tal de dur-la a terme es repartirà una rúbrica i un breu qüestionari¹⁴ que hauran d'emplenar.

Els resultats d'aquesta tasca, per tal que siga significativa per a l'alumnat, suposaran un 10% de la qualificació total d'aquesta SD.

AA12 Les nostres rondalles de por.

Aquesta activitat és el producte final de la SD: la creació d'un llibre col·lectiu. La tasca consisteix a que cada alumne trie la rondalla que més li haja agradat i n'escriga la seua pròpia versió. Els escrits podran anar acompanyats d'un dibuix¹⁵.

Així, finalment, es compilaran tots els escrits individuals per tal de conformar un llibre col·lectiu titulat *Les nostres rondalles de por* o *Les rondalles de por de primer d'eso (+ el nom del grup)*.

Com que es tracta d'una activitat individual, considerem pertinent convertir-la en una activitat d'avaluació.¹⁶

¹⁴ Annex X

¹⁵ Annex XI

¹⁶ Les rúbriques d'avaluació tant per a l'AA9, com l'AA11 i l'AA12 estan disponibles a l'annex XII.

4. Conclusions

Plantejar una ruta literària innovadora i que, al mateix temps, resulte atractiva per a l'alumnat de secundària no és una tasca fàcil. Davant aquest repte, ens plantejarem nombrosos autors i diverses obres; finalment, però, optarem per buscar temes. Quin tema ha fascinat des de sempre la humanitat? La por.

La por ens obria tot un món de possibilitats: de cara a l'alumnat, era una manera molt atractiva de treballar continguts tan poc interessants per a ells com l'expressió i la comprensió orals, així com el gènere de la rondalla; per a nosaltres, resultava tot un repte didàctic: es tractava d'encarar una SD a un alumnat jove (primer d'ESO), un context en què la transposició didàctica esdevé clau i, sovint, costosa. Això sí, des del primer moment, trobarem una llarga llista de recursos i fonts documentals que ens anaren encarrilant fins arribar a la proposta actual *Per Tots Sants, contes valencians!*

Considerem, com ja hem dit anteriorment, que la tasca del docent de Valencià no ha de limitar-se a l'ensenyament de llengua i literatura; sinó també a recuperar, treballar i propagar la nostra cultura. Sovint, ens quedem ancorats, però, en una cultura de caire intel·lectual, en el cànon literari, etc. i oblidem que allò que ens vertebrava com a poble també són les històries que ens han contat les nostres àvies des que érem menuts, les bromes i cançons que hem escoltat des de sempre als carrers dels nostres pobles i ciutats, en definitiva, tot allò que passa de boca en boca i de generació en generació. Creiem amb fermesa que incloure aquest tipus de coneixements a les aules, no només enforteix la identitat pròpia i la lliura de caure en l'oblit, sinó que, a més, la dignifica.

Una activitat com una ruta literària, permet l'alumnat eixir de les quatre parets que conformen l'aula i descobrir que fora de l'institut també hi ha tot un món per descobrir. Actualment, aquests tipus d'iniciatives metodològiques encara escassegen en el context de secundària, pensem que com a futurs docents tenim la tasca ineludible d'implementar-les a les aules en el moment que tinguem oportunitat; si no, seguirem perpetuant les metodologies anacròniques que encara poblen el sistema educatiu.

Annexos

Annex I: Proposta de preguntes dirigides per part del docent (AP1)

PROPOSTA DE PREGUNTES DIRIGIDES PER PART DEL DOCENT

1. Què celebren el 31 d'octubre?
2. El dia 1 de novembre que es fa als vostres pobles?
3. Els vostres pares també celebren el mateix que vosaltres el dia 31? Per què creieu que no ho fan?
4. És una tradició valenciana? D'on és?
5. Quines històries de por coneixeu?
6. Quins monstres coneixeu?

Annex II: Lletra de *La Maria no té por* de Dani Miquel (AP2)

Activitat per a l'alumnat:

Pareu atenció a la cançó que esteu a punt d'escoltar. Completeu els buits que hi apareixen amb els noms de les criatures màgiques que s'enumeraran.

La Maria no té por, per Dani Miquel

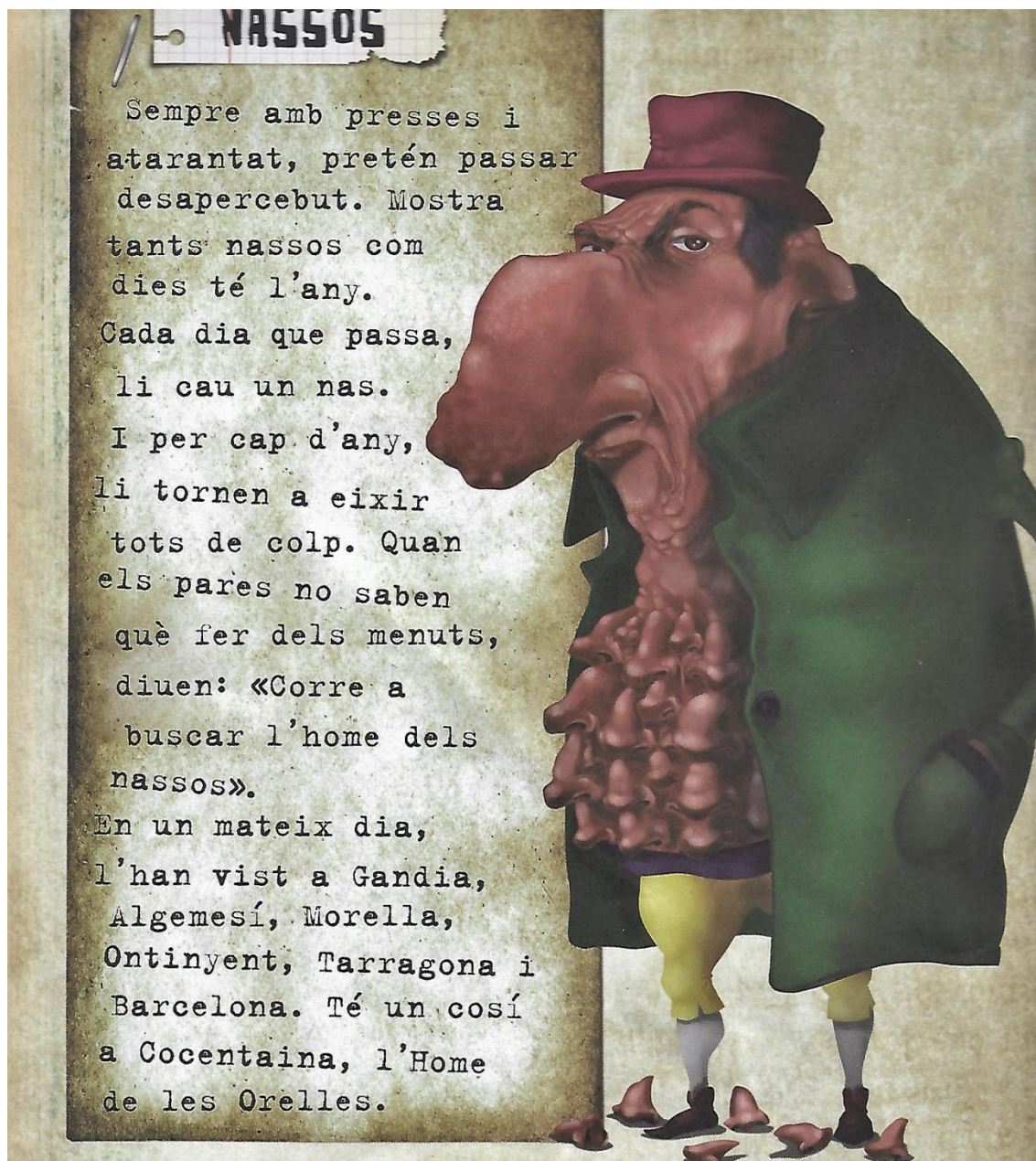
Ha arribat _____ per la nit,
la Maria que sopava li ha tirat un ou fregit.
_____ s'ha caigut del terrat,
i a _____ el perol se li ha trencat.
_____, _____ i _____;
_____, _____ i _____.
No té por, no té por, la maria no té por (x3)
_____ ja no tenen llençol
i _____ ja no van de dol,
_____ sols li'n queda un
i a _____ de hui en dia, no trauen foc ni fum.
La vella pinta _____ i _____
La _____, _____ i _____
La Maria fa festa a sa casa
I a tots els ha convidat
Coques fines, bunyols de carabassa
i tots de riure s'han pixat... S'han pixat!
No té por, no té por, la maria no té por (x3)

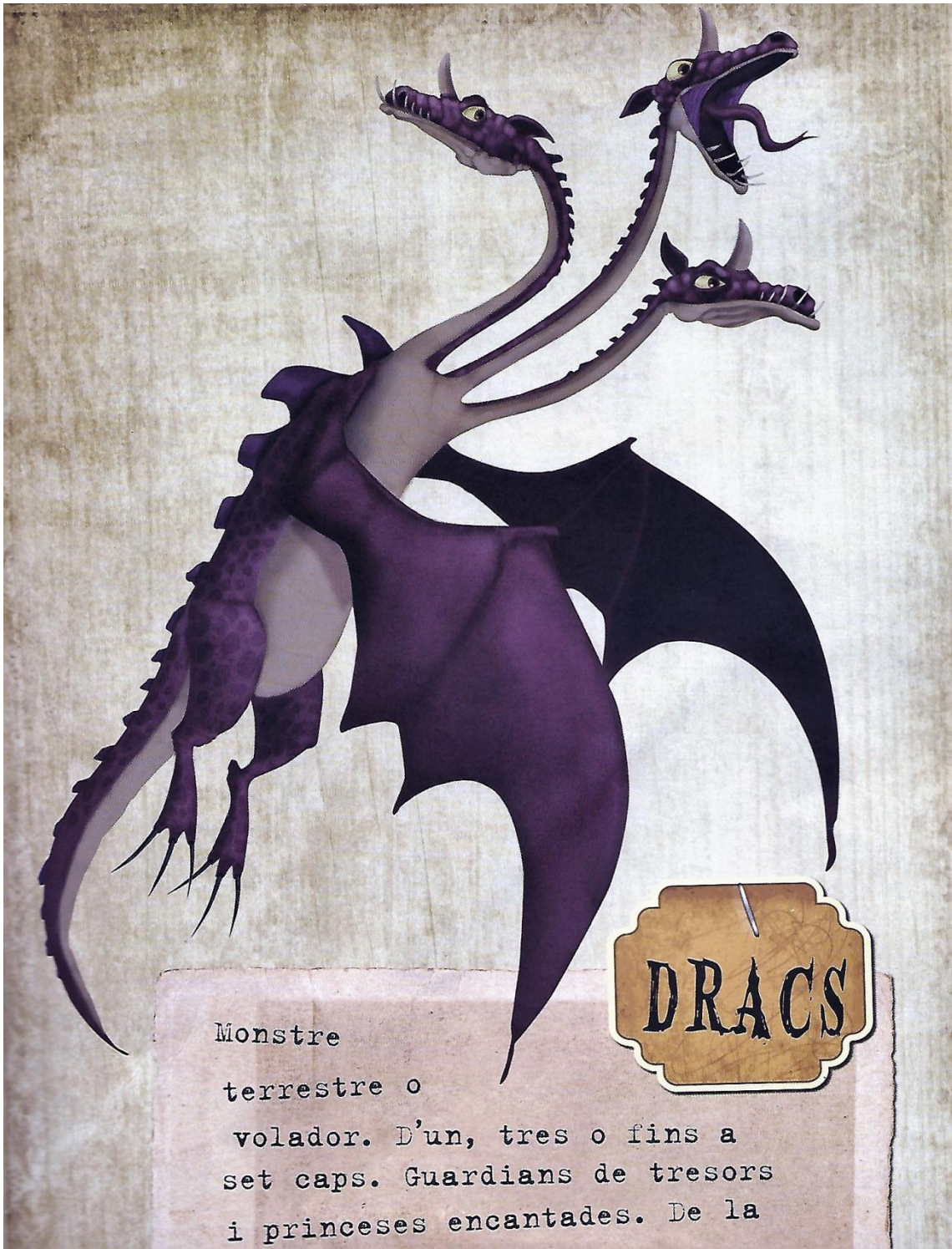
Solucionari per al professorat:

La Maria no té por, per Dani Miquel

Ha arribat **el llop ferotge** per la nit,
la Maria que sopava li ha tirat un ou fregit.
La quarantamaula s'ha caigut del terrat,
i a **la bolangera** el perol se li ha trencat.
La mare dels peixos, cucala i el dimoni;
l'home dels nassos, burqueses i el butoni.
No té por, no té por, la maria no té por (x3)
Els **fantasmes** ja no tenen llençol
i les **bruixes curruixes** ja no van de dol,
la **serp de tres caps** sols li'n queda un
i als **dracs** de hui en dia, no trauen foc ni fum.
La vella pinta **greixets i pardalots**
La **numerota, bruixes i bruixots**
La Maria fa festa a sa casa
I a tots els ha convidat
Coques fines, bunyols de carabassa
i tots de riure s'han pixat... S'han pixat!
No té por, no té por, la maria no té por (x3)

Annex III: Fitxes dels espantacriatures (AR3)

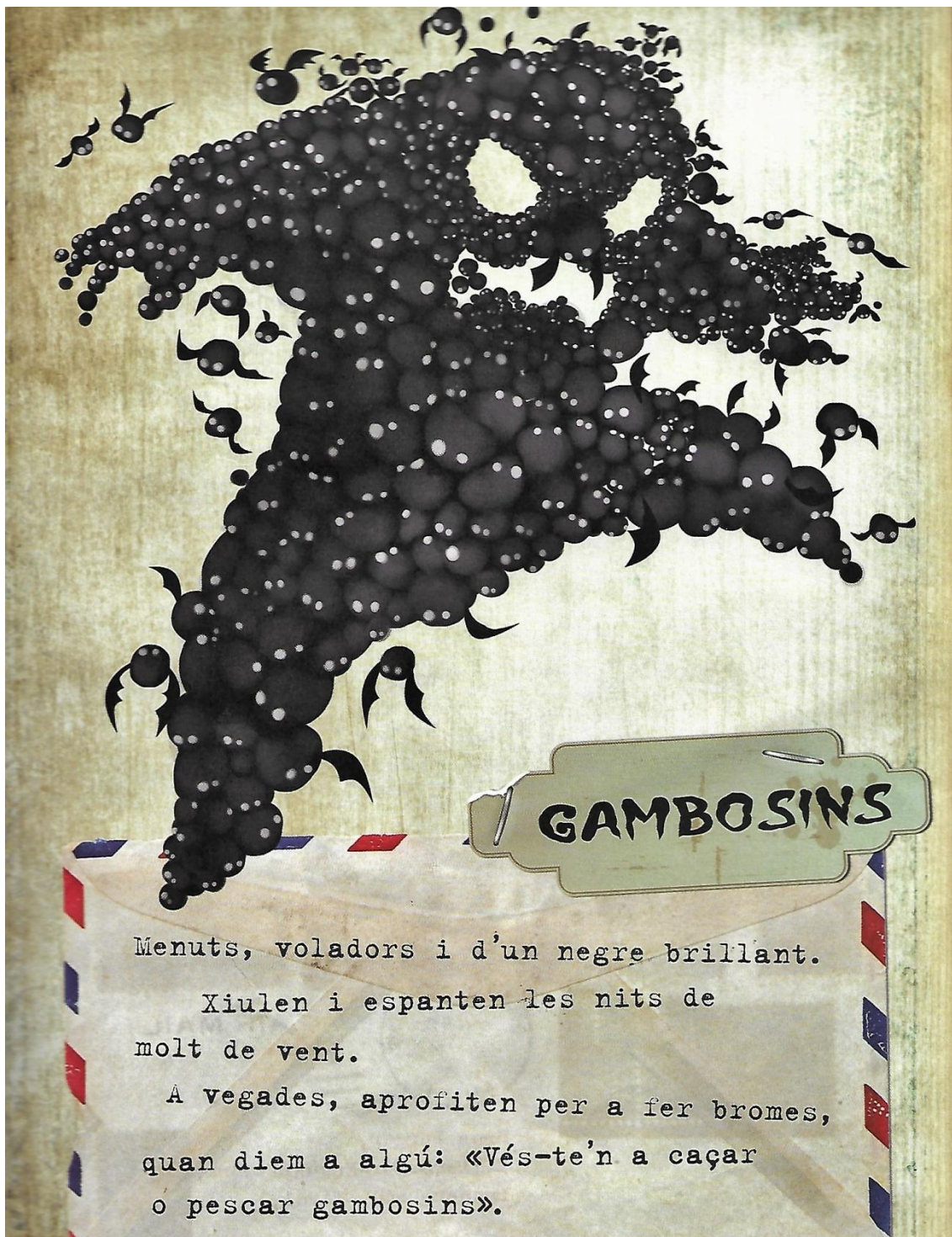

SERPS AMB CABELLERA

Serps gegantines. Muden la pell i sembla que porten cabellera. Una variant són les serps de tres caps. Apareixen a les revoltes dels camins, per a espantar viatgers, o en coves profundes, per a guardar tresors.

GAMBOSINS

Menuts, voladors i d'un negre brillant.

Xiulen i espanten les nits de molt de vent.

A vegades, aprofiten per a fer bromes, quan diem a algú: «Vés-te'n a caçar o pescar gambosins».

BUBOTA

Fantasma de llençol.

Sovint, és de mentida.

La gent es disfressa per fer por
en un camí, una casa abandonada
o una cala.

Altres noms: Buberota, Mumota,
Mumerota.

MUSSA

Capità del temps dels àrabs.
Recorre els camins a
cavall. Les mares diuen
que s'emporta els xiquets
que juguen lluny de casa.

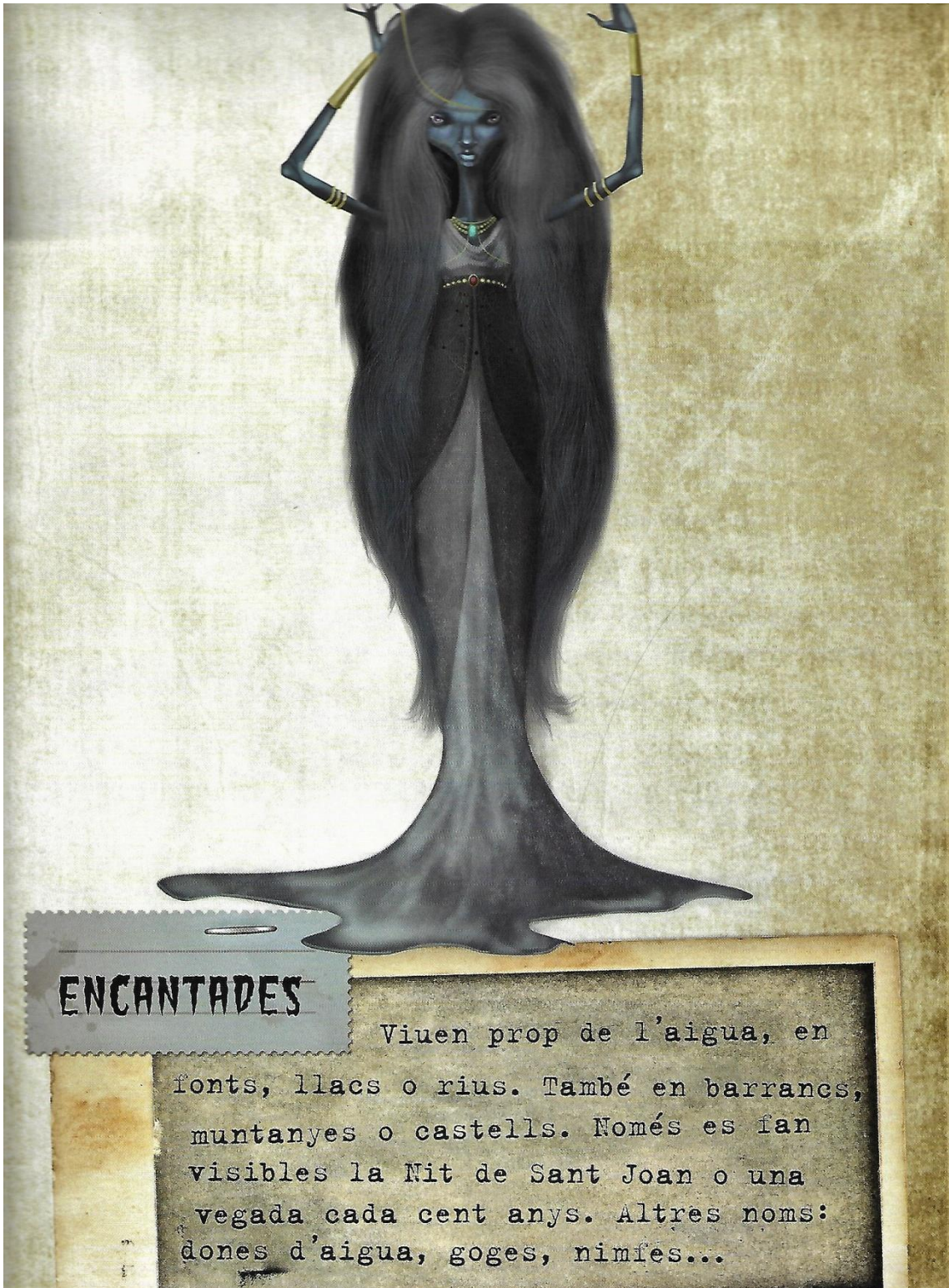
CUCA FERA

FO
FO
POS

S'arrosseja per terra. Pot adoptar forma de serp de tres caps, de drac o de tortuga. Algunes viuen amagades tot l'any, i només es deixen veure en la festa del Corpus, com la Cuca Fera de València.

Altres, van de poble en poble, acompanyant les colles de correfocs, i no es perden cap festa.

GEGANTS

N'hi ha una família ben llarga: Tombatossals, Esclafamuntanyes, Arrancapins, Bufanúvols, Passaponts, Ferro Braç... També hi ha notícies d'altres de més balladors, que es deixen veure a les festes de nans i gegants.

Alguns són molt forts, com Perot de la Marina i l'Alacantí o el forçut de Xixona.

DONYETS

Esperits familiars, habiten les cases. De costums nocturns, canvien les coses de lloc, les amaguen, fan sorolls.

Altres noms: menairons (Pirineus), fameliars (Illes Balears) i follets (Catalunya).

L'HOME DEL SAC

De costums nòmades, va de poble en poble. Si veu un xiquet sol pel carrer, el clava dins del sac i se l'emporta.

Les mares amenacen dient que el faran vindre, si no ens portem bé.

Altres noms: saginer, greixer, pare llop, el Miquelot, el Sangueta.

BRUIXES ROÏNES

N'hi ha de marineres, que volen
en barques, a Peníscola, l'illa
de Tabarca o el Grau de València;
n'hi ha que viuen en coves, com al
Maestrat, el Comtat o la Saïor.
N'hi ha que espanten, com la vella
Pinta a la Ribera i la Marina,
Maria la Bruta i moltes més.

BRUIXES BONES O FADES

T'ajuden i et concedeixen desitjos. Tenen una vareta de virtuts, per a fer màgia. Van acompanyades de donyets, al seu servei. Són capaces de convertir-se en animals, gats, coloms o cérvols.

DIMONI XICOTET

Subespècie de donyet. Habita davall dels ponts i pensa a fer malifetes. Alguns són grans constructors. D'hàbits gregaris, apareix en colla.

QUARANTAMAULA

Rep tants noms com formes pot adoptar la por.
Pot presentar-se com un gat monstruós o com un
caragol despistat. A Tibi, a l'Alcoià,
l'han vista en un pantà i és un dimoni
emplomat. A la Ribera, l'han sentida cantar:

«La Quarantamaula
va per les teulades,
agafant xiquetes
i tirant pedrades»

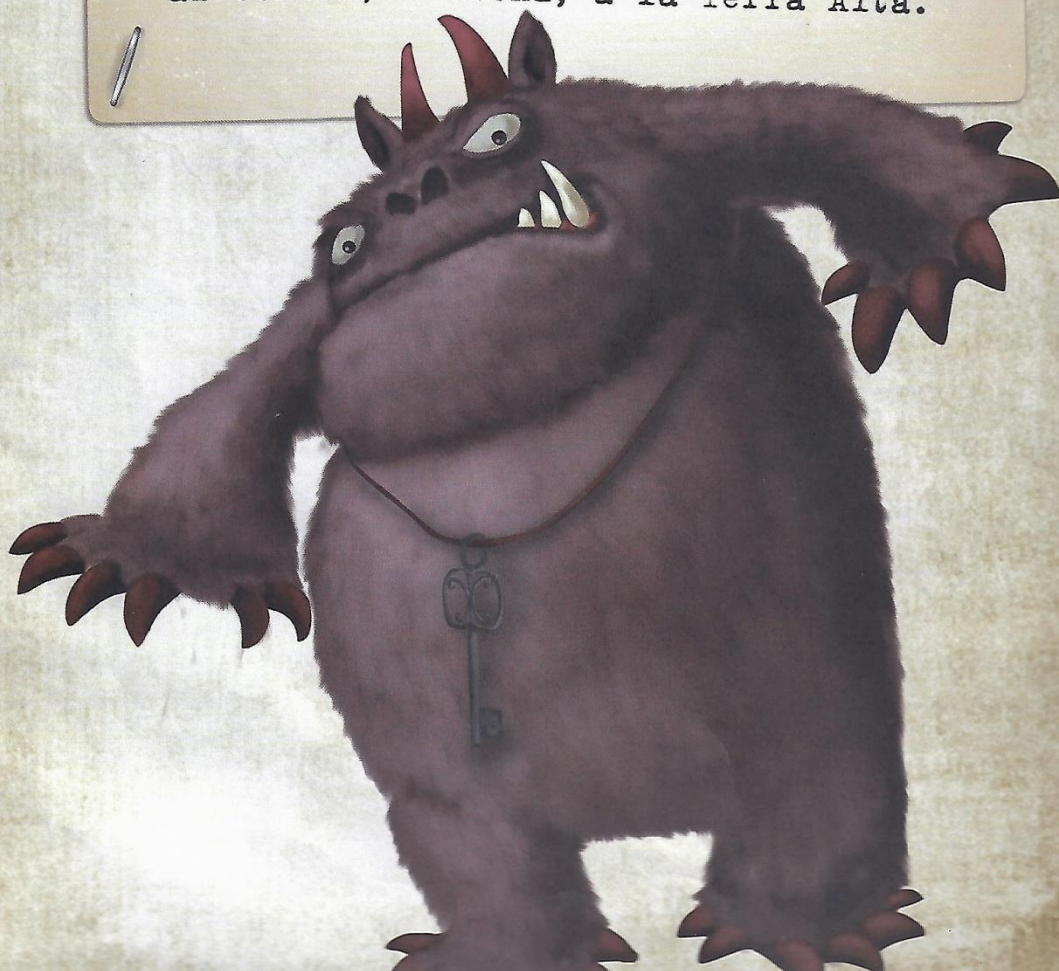
El Banyeta

És d'hàbits nocturns. Té una banya, que és el primer que veus quan ix de la foscor i ve cap a tu. S'emporta els xiquets que no volen anar-se'n a dormir. Altres noms: en Banyeta Verda (Illes Balears), Banyeta Torta, Banyeta Verda, en Fumera (Catalunya).

BUTONI

Dimoni menor. S'emporta els infants que ploren i no s'adormen. També, els que no s'acaben el dinar o el berenar. Entra a les cases pel forat del pany o el badall de la porta.

Altres noms: Botoni, a la Safor; el Toni, al Comtat; Batoni, a la Terra Alta.

PER TOTS SANTS, CONTES VALENCIANS!

El proper 31 d'octubre, quan l'últim raig de sol desaparega i l'obscuritat s'apodere del cel, els espantacriatures prendran els carrers de Benifaió fent de les seues.

No et quedes a casa i vine a espantar la por amb nosaltres!

El recorregut inclourà parades a llocs emblemàtics del poble com la Plaça Major, on podem trobar la Torre de la Plaça, la casa dels Falcó, senyorets del poble, i l'eslèsia. També visitarem altres indrets com la Font del Llavador.

Què necessitem? Tot allò que ens calga per espantar dimonis i altres criatures; els conta-contes portaran tot el material que consideren necessari per explicar les seues rondalles; i, sobretot, molta valentia!

Punt de partida: Plaça Major, enfront de l'església.

Annex V: Model d'autorització d'eixida extraescolar per a la ruta literària *Per Tots Sants, contes valencians!* (AP4)

Jo, _____,
pare/mare/tutor/tutora autoritze el meu fill/a
_____ a ruta literària *Per Tots
Sants, contes valencians!* la vesprada del pròxim 31 d'octubre pel municipi de
Benifaió.

Benifaió, a ... de de 20....

Signat: _____

Annex VI: Característiques de les rondalles

CARACTERÍSTIQUES RONDALLES

- Fórmules fixes d'inici i d'acabament del relat:
Inici: això era i no era, això era una vegada, temps era temps...
Acabament: i vet ací un gos i vet ací un gat i aquest conte s'ha acabat, i no són morts si encara són vius, catacrac-catacrac conte finit...
- Narració en prosa
- Estructura:

{	Plantejament: presentació dels personatges i aparició del conflicte
	Nus: desenvolupament del conflicte
	Desenllaç: resolució del conflicte
- Anònim: perquè són molt antigues i de tradició oral
- Pot aparèixer l'element màgic com és el cas de fades, bruixes, dracs, etc.

Annex VII: Corpus de rondalles¹⁷

Títol	<i>La festa trista</i>
Font bibliogràfica	Víctor Labrado (Llegendes valencianes, Bromera)
Monstre	El dimoni

Això diu que eren un dolçainer i el xic del tabalet. Passaven un any de mala sort, ningú es recordava d'ells i no els cridaven a tocar. Quan arribaven a un poble i s'oferien, sempre feien tard, perquè ja n'havien llogat uns altres per a les festes.

Anaven els dos de camí, sense dir res. No tenien un rosegó de pa, ni una cotna de formatge, ni podien fer un glopet de vi. Res de res. El dolçainer estava tan cremat que va tindre un mal pensament i va dir en veu alta: "Encara que em llogara el dimoni... A l'infern me n'aniria a tocar". Ho va dir i no hi va donar més importància. Al cap d'un moment no se'n recordava. Tenia massa fam.

No van anar molt de tros que, en una revolta del camí, es veuen vindre de cara un senyor molt ben vestit. Era un dimoni mudat; perquè el dimoni, quan te'l trobes sense buscar-lo, apareix molt lleig i malfargat, amb el faldó penjant, i t'arrapa o t'abraça o et fa sentir al bescoll el seu alé pudent i gelat. En canvi, si el crides, ve amb paraules suaus i molt ben presentat.

I aquell senyor els va traure conversa:

"Bon dia fa".

"Millor podria ser."

"Millor te'l faré, dolçainer."

Aquell es va quedar parat: "Per què diu això?"

"Que no vindries a tocar la música a on et diria jo?"

"Jo? Si no espere altra cosa: que em lloguen a tocar on siga."

Van començar a caminar junts. Anaven, anaven i el camí era llarg.

Aquell senyor no deia res. Tenia la passa llarga i d'una camallada se n'anava un tros davant. El dolçainer i el xiquet, sempre darrere, també anaven lleugers. Només que alçaven un peu, i el camí venia a ells. A cada passa, sentien esmunyir-se el camí, sense esforç. Veien els arbres venir-los de cara i passar-los pel costat, com qui va en un tren. Miraven amunt, els núvols es feien i es desfien en girar d'ulls. Les muntanyes, altes i lentes, giraven sobre elles mateixes, obrint-se com portes i ells anaven passant entremig, sempre per barrancs, per valls i planes, fent camí. I si ells dos anaven de pressa, el senyor aquell encara corria més. Li deien: "Escolte: a on anem?". Ni es girava. Sempre avant, sempre avant. "Escolte: és molt lluny a on anem?" Tampoc no els feia cas. "Escolte: el seu poble com es diu?" Aquell no deia ni xut, fins que el dolçainer li va preguntar: "Escolte, escolte: i això com ho paga?".

Va ser dir això i en un instantet les muntanyes van deixar de voltar, els arbres es van aferrar amb les arrels a terra, i van sentir el camí ferm sota els peus. Dalt del cel, els núvols es van fer espessos, inflats de bonys llanuts i blancs. El senyor va fer mitja volta i se'ls va mirar. Als ulls li va llampegar un esclat de malícia i, molt despapat, li va dir: "Desconfiat".

"Desconfiat, no. Si vull fer el tracte és perquè em fie de vosté", va dir el dolçainer. Per un moment aquell senyor no va semblar tan senyor. Va corrugar el nas i amb el morro prim, mirant-lo de mals ulls li va dir: "En tindrà prou amb una moneda d'or?". I tant si en tenia prou. Una moneda d'or, el dolçainer no l'havia vista mai i, quan es van ajustar en el preu, van seguir camí avant, ara lent i aspre sota els peus, camí de paciència, com tots els camins del món.

¹⁷ Totes les rondalles han estat adaptades per dur a terme la ruta al poble de Benifaió

Van arribar a un poble de carrers sense gent i de cases tancades. Van fer cap a la plaça. El senyor es va traure la clau de la butxaca i va obrir la porta de l'Ajuntament. Tenia una escala gran i fosca: "No cal que puguen", els va dir. Mentre els dos s'esperaven a la porta, el xiquet fa: "Ací molt gran casa de la vila, però no veig ni església ni campanar". En això, ix el senyor al balcó, s'agafa amb les dues mans a la barana i des de dalt els ordena, tot cerimoniós: "Quan vulguen poden començar". El tabaleter mira al seu voltant: "Açò quina festa és? Ací no hi ha ningú".

I el dolçainer: "Calla, xiquet. Calla i toca". I van començar. Sempre tocant, van travessar la plaça i van seguir el carrer Major. Després van fer la volta per tot el poble. Amb la dolçaina ben posada davant, les galtes inflades, el dolçainer bufava amb tot el lleu, com els dies de millor festa, movent els dits amunt i avall. L'escarot de la dolçaina -canviant, ràpid, trencat- i els bastonets petant damunt el tabalet, seguit, seguir com una traca sonaven per a ningú als carrers buits de portes tancades. Només a les finestres, mig obertes guaitaven unes cabotetes de persones nassudes, blanques com la paret d'ulls tristos. "Per què no baixen al carrer?" feia el tabaleter. I tornava: "Tots són homes i dones, no veig cap xiquet". El dolçainer bufava, bufava i no deia res.

I així van passar tres dies, tocant la dolçaina i el tabalet. Tot el matí tocant, paraven només a dinar i, de seguida, a tocar la música per tots els carres del poble fins a l'hora de sopar. Després a dormir i l'endemà igual. Estaven avorrits i espantats. A última hora el tabaleter ni feia preguntes, ni comentaris, perquè el dolçainer sempre callat, no li responia a res.

Al tercer dia de festa, es troben u que anava caminant pel carrer, la primera persona que van veure fora de casa, i el tabaleter el va reconèixer: "Aquell no és el seu cosí Miquel? Això com pot ser? Si estava tan malalt, com ha pogut resistir fer tan gran viatge?". El dolçainer no ho va poder resistir més i es va apartar la dolçaina de la boca. Feia tres dies que no parlava: "Tu què fas ací, Miquel?". I aquell altre els va dir: "Acabe d'arribar", i va seguir avant, sense donar-los més explicació.

Van acabar de fer la volta, hora de sopar, i el dimoni els esperava a la porta de l'Ajuntament: "Passeu avant", i va entrar ell primer, els altres dos el van seguir, els va fer baixar per una escaleta estreta i fosca. El dolçainer i el xiquet anaven esbalaïts: "D'ací no eixirem". Arriba el dimoni mudat davant una porteta, l'obri amb la clau: "Passeu, passeu". Entren i miren: tot eren caixes obertes, i cada una brillava com un caliu, plenes de joies, de perles de monedes d'or. "Tria't tu mateix la paga", va dir el dimoni i es va girar d'esquena.

EL dolçainer allargà la mà a la caixa de monedes, i quan el dimoni es pensava que trauria grapat, aquell agafa una sola, única moneda d'or, segons el tracte que havien fet. El dimoni, encara que vaja mudat, té molt mal perdre i el va maleir. Desorés més seré, es va explicar: "Si n'hagueres agafat una més, si te n'hagueres passat un cèntim del preu que havíem convingut, no hauríeu eixit mai més de l'nfern", i dient això, es va retirar de la porteta, els va deixar pas lliure. El dolçainer i el tabaleter van eixir cametes ajudeu-me, a la llum, al dia, al món dels vius. Hi van arribar tan ràpidament i fàcil com de primer havien fet cap al món dels morts.

Títol	<i>L'home del sac</i>
Font bibliogràfica	Josep Franco (El Levante EMV)
Monstre	L'home del sac
<p>Maria, a més de ser graciosa, ben educada i creguda com la primera, era, sens dubte, la xiqueta més il·lustrada del poble. Sa mare la mirava i la veia tan il·lustrada que no cabia en la pell, i li vingué a la memòria aquella rondalla de l'any de la picor que les famílies pobres contaven als xiquets i a les xiquetes que menjaven massa, per fer-los entrar por i veure si, amb l'amenaça, els passava una miqueta la gana. Era la rondalla autèntica de l'home del sac, aquell que, segons diuen, l'home del sac anava sempre amb un sac ben gran pels pobles, els camps i les ciutats buscant xiquets i xiquetes grossets, que tingueren bona cosa de greix en la panxa i les cuixetes.</p> <p>–Perquè assegura qui ho sap, que l'home del sac es guanya la vida greixant eixos de carro –deia, amb la veu molt fosca, la mare de Maria–, amb el greix que trau a les xiquetes grossetes, com tu, del...</p> <p>I Maria, sense gens de por i amb les mateixes ganes de menjar coca que abans de sentir la història, esperà, rient com una campana, que sa mare li pessigara el cullet, com feia sempre que li contava aquella rondalla que no hauria atemorit ni un xiquet de bolquers.</p> <p>Diumenge de Rams arribà al cap de quatre dies, com aquell que diu. I tres dies de calendari després, Dimecres Sant de bon matí, els pares de Maria, com tenien per costum heretat dels seus pares, enganxaren l'haca al carro, carregaren la farina i l'oli, els ous, les carabasses, les panses, el sagí, les nous i les posts grans de coure i enfilaren el camí real, cap al forn de la tia Matilde.</p> <p>Matilde la fornera i la seua cunyada, la mare de Maria, passaren el dia pastant coques i posant-les al forn i, quan acabaren, la tia Matilde, fent com qui no vol, va mostrar al germà, però sobretot a la cunyada, un collaret de perles que havia comprat aquell mateix matí a un gitano portugués que passava de tant en tant pel poble i portava joies dignes d'una princesa. La mare de Maria, que no volia ser menys que la cunyada, va creure que la seua xiqueta estaria preciosa amb un collaret com aquell i, amb el carro carregat de coques calentetes, va fer que el marit parara davant de la taverna, va buscar el gitano, feren un bon tracte i li va comprar un collaret igual igual, per a Maria.</p> <p>Quan arribaren al poble i sa mare li va ensenyar el collaret que li havia comprat, li va agradar tant que Maria es conformà d'olorar l'aroma abellidora de les coques, però no en tastà cap; es va posar de seguida el collaret de perles, a pesar de les advertències de sa mare, i va córrer a mostrar-lo a les amiguetes, que devien estar jugant a l'eixida del poble, com sempre que no hi havia escola. Però es donava el cas que les xiquetes estaven jugant a sambori i a saltar la corda i Maria, molt formaleta, es va llevar el collar, no fóra cas que li caiguera i es fera malbé, i el deixà damunt del banc de pedra que hi havia al costat de la font del Llavador.</p> <p>Les xiquetes jugaren com si s'acabara el món, el temps els va passar volant i, quan començà a fosquejar, se'n tornaren a casa sense gens de ganes. Maria, que vivia a l'altre cap del poble, era sempre l'última que arribava a casa i aquell dia, en girar el cantó, s'adonà que no portava el collaret de perles.</p> <p>–Maria Santíssima –va pensar–, encara sort que he notat que no el porte, perquè si arribe a casa sense el collaret de perles, ma mare em mata...</p> <p>Sa mare no hauria fet tal cosa però Maria, per si de cas, va córrer cap a la font de la Morera com si volguera que el sol tornara arrere per a allargar el dia; però quan arribà a l'eixida del poble ja s'havia fet de nit i no hi va veure res, llevat d'una ombra gran i més fosca que la sotana del vicari, que semblava descansar en el mateix banc on ella havia deixat el collaret. Maria frenà en sec i, amb les cames tremoloses, una miqueta per la por i una altra miqueta pel cansament, va respirar fondo i va dir bona nit.</p> <p>–Bona nit, reina; que busques alguna cosa? –li preguntà una veu que eixia de la penombra; una veu fonda però serena i dolça, com la d'un home molt vellet.</p> <p>–Sí senyor –va respondre Maria, amb la por que li cremava el moll de l'os, però sense perdre mai la bona criança–: busque un collaret de perles que he deixat al costat de la font, per no fer-me'l malbé mentre jugava amb les amigues.</p> <p>–Vine, vine, acosta't –li va dir la veu, més melosa encara–. He vist això que dius, he cregut que algú ho havia perdut i ho he guardat al sac que tinc ací, entre els peus...</p>	

Maria dubtava; sa mare, la mestra i el senyor vicari sempre deien que les xiquetes no havien de parlar amb desconeguts ni acceptar-los regals o llepolies, i aquell home vellet tenia la veu dolça, però era un desconegut que duia un sac molt gran. Maria hauria volgut fer mitja volta i tornar a casa, cames ajudeu-me, però la por no la deixava moure ni les parpelles dels ulls.

–M'hi acostaré –digué per fi Maria, amb un filet de veu–, si vosté em diu primer quin és el seu ofici...

–No tinc ofici, reina –va dir el vell–. Recórrec el món per voluntat de Déu i confie en les persones de bon cor, com tu... Mira, veges si és el teu collaret...

L'home va obrir la boca del sac que tenia als peus i, des de lluny, Maria va creure que havia vist brillar el collaret de perles allà al fons; de manera que, a pesar que les cames li tremolaven, la boca se li havia assecat i la veu no li passava de la gola, va fer un parell de passes per acostar-se al banc i, de sobte, tot es tornà més fosc. Maria notà que tenia dificultats per a respirar i va descobrir que, sense saber ni com ni per què, estava dins del sac on, en efecte, va trobar el collaret de perles.

–Deixe'm eixir del sac, bon home, per l'amor de Déu, que ma mare, mon pare i els meus germans patiran per mi –li va suplicar Maria, desfeta en llàgrimes.

–Tal cosa no faré –li va respondre l'home, amb una veu tan aspra com el sac que Maria tocava, ara, des de dins–, perquè vindràs amb mi a recórrer món i m'ajudaràs a fer fortuna.

–I m'obrirà la panxeta per a traure'm el greix? –va preguntar Maria, que, en aquells moments, notà com el sac es movia perquè l'home, després de carregar-se-la a l'esquena com si fóra una palla, s'havia posat a caminar.

–No, si no em fas parlar –li va assegurar l'home, mentre fugia del poble, a bon pas, per sendes amagades–. Anirem captant pels pobles, amb tu dins del sac, i quan jo t'ho diga, cantaràs.

Déu sap quant de temps després, Maria va notar que l'home es parava. Ella no sabia ni en quin dia estava; però mentre els seus pares la buscaven, l'home del sac havia arribat a un poble en festes i hi havia parat per a trucar a la porta de la primera casa que va veure.

–Ave Maria Puríssima, senyora ama; una caritat, per l'amor de Déu... –va dir, quan una dona li va obrir la porta. I, sense esperar la resposta, l'home del sac va ordenar, amb veu de tro:– Canta, sarró!

Maria, que ja estava ben alligada, entonà una cançó molt trista: –Ai, amb quina pena cante, ai, mareta del meu cor, per un collaret de perles que em vaig deixar en la font.

La dona, en sentir que el sac, com si fóra cosa de màgia, cantava amb veu dolça i melangiosa, d'àngel, va donar un quinzet al propietari d'aquell sarró tan singular. L'home del sac va somriure, li va dir gràcies i va seguir avant.

Així anaren rodant la Seca i la Meca: ara un poble en fira, ara el soterrar d'un home ric; avui en el bateig d'un hereu, demà en la verema d'un mas... Setmanes i mesos camina que caminaràs sense que per la boca de Maria passara un rosegó de pa: només bevia un gotet d'aigua cada dia i menjava herbes que l'home del sac recollia pel camí. Els seus pares ja havien perdut l'esperança de trobar-la, però la recordaven a totes les hores del dia, sobretot quan hi havia un bon dinar o un meló dolç com l'arrop.

L'home del sac sí que volia fer fortuna, però no en tenia mai prou, i Maria, que s'havia quedat en la pell i l'os, ja no tenia esma ni per a cantar; de manera que, a voltes, quan arribaven a un lloc i el sac no cantava de grat, aquell malvat li pegava uns bons colps i Maria cantava encara amb més pesar. Però com no hi ha mal que cent anys dure, un dia la sort de Maria va canviar; quan ja feia un any que la xiqueta vivia dins del sarró. Havien arribat a un poble que es preparava per acabar la Quaresma. L'home del sac va pensar que, si volia saber quines dones del poble eren les més caritatives, hauria d'anar a missa per veure què donaven a l'acolitet i com que no feia bé que hi anara amb el sac, va trobar un forn obert i li preguntà a l'ama si el podia deixar mentre anava a oir missa.

–Deixe vosté el sac ací, bon home, que ningú el tocarà –li va dir la fornera.

I l'home del sac el va deixar a l'entrada del forn, on arribava clarament l'aroma de les coques que s'hi coïen en aquells moments.

Maria no tenia esma per a cantar ni per a queixar-se, però el seu nas recordava molt bé l'olor d'aquelles coques perquè eren, tan cert com les ganes que tenia ella d'eixir del sac, les coques de sa tia Matilde. La xiqueta volgué cridar, però no podia; va voler cantar, però no li eixia la veu;

va voler tombar el sac, però no tenia prou força... De manera que es posà a pensar i, per fi, es va llevar el collaret de perles, el va fer passar pel foradet que l'home del sac li deixava per poder respirar, i va començar a moure'l.

Una dona que pastava el va veure i ho va comentar amb la fornera, i ella, en reconèixer el collaret, va obrir el sac sense pensar si feia bé o no, i hi va descobrir la seua pobra neboteta, que feia llàstima, tan primeta com s'havia quedat.

Les abraçades foren de no dir, com l'alegria de Maria, de sa tia i de l'oncle forner, que va aparellar l'haca de seguida, per anar-se'n al poble a tornar a la germana la nineta dels seus ulls; però abans, per enganyar l'home del sac, hi posaren dins la bacina del comú, plena de gom a gom, i tornaren a lligar-lo com abans. Així, quan l'home hi tornà, tot sompo, d'oir missa, va recollir el sac, no notà que gotejava i se'n va anar sense dir ni mitja paraula.

Mentre eixia del poble, li pareixia que Maria pesava una miqueta més que aquell matí i, quan ja havia fet bastant camí, li va ferir el nas l'olor que solen fer les bacines plenes; aleshores, l'home del sac parà, va obrir el sac i hi trobà la bacina, que feia tanta pudor que el tombà de tos i diuen que, en pegar-se amb una pedra contra el cap, va morir en l'acte

Títol	<i>I queixalets també!</i>
Font bibliogràfica	Enric Valor
Monstre	(sense nom)
<p>Això va anar i era un cas que va passar en la vila de Benifaió. Un cas gros i esgarrifador, per cert.</p> <p>Cal dir-vos de bestreta, que aquesta vila és un racó de món. Un bell racó, això sí, situat a la bella Ribera del Xúquer. A poca distància del que ara coneixem com a carrer Major i separats del poble per un frondós pinar se situaven dos brolladors d'aigua natural. I el llavador, on fan les dones la bugada. De dia, hi ha grans rastres de dones llavant; però les nits, d'ençà que ve la tardor, soledat i misteri; sols la remor de l'aigua i l'udol del vent en els pinsque hi ha entre el llavador i el poble.</p> <p>— No aneu de nit a llavar a la font! — aconsellen les mares a les filles.</p> <p>Perquè una volta, quan era joveneta, una nit de desembre que hi havia més d'un pam de neu gelada i relliscosa, Toneta la de les Alcoies no va creure sa mare i va voler anar-hi a rentar una flassada i un llençol.</p> <p>Eren les deu de la nit; tot era fosc com la gola de llop, i, quan va eixir del poble, encara queia alguna volveta de neu. A l'arribar al primer pi de la baixada, li semblà que, entremig de la fressa que feia el vent en les branques, sentia gemegar un infant.</p> <p>—Això és un xiquet que plora per ací! —va dir-se tota estranyada.</p> <p>—Eeeeh, Eeeeh! —s'oïa en la fosca.</p> <p>Sí que plorava un criancó, i ben prop.</p> <p>Davall a pleret entre els pins. Se'l va sentir a la vora.</p> <p>—Eeeeh, eeeeh!</p> <p>A l'esmortida claredat d'un fanal d'oli penjat a mitjan costera, va entreveure, a la soca d'un dels pins, una coseta blanca. Toneta deixà la bugada en terra i agafà l'abandonat.</p> <p>— Pobret, pobret! Quina mala ànima et deu haver deixat per ací? Si açò encara no té un any, i tot solet damunt la neu!</p> <p>Ella es compadía de tot cor de l'infant, i ja pensava d'endur-se'l a sa casa.</p> <p>En això, seguint avall cap a la font amb el xiquet en braç i la bugada en l'altre, va arribar davall del fanal d'oli penjat a mitja costera, i, com que el petit plorava, li va veure blanquejar dins la boqueta.</p> <p>— Oh, si té dentetes! —exclamà admirada la fadrina.</p> <p>— I queixalets també!!! —retrucà el xiquet amb una veuarra d'home granat, ronca i formidable.</p> <p>I obrint una gran bocassa, li mostrà dos queixals llargs i grandots, mig corcats, corbats com els de un porc senglar. Així quedà, amb la boca oberta i mirant la Toneta amb uns ulls diabòlics plens d'impudícia i de maldat.</p> <p>— Aiii!</p> <p>La xica, esborronada i mig morta de por i de fàstic, el deixà caure en terra, i es sentí una gran tamborinada. El xiquet havia desaparegut, i en l'aire quedà una forta sentor de socarrim.</p> <p>Però Toneta era coratjosa —i desobedient també!—. Ressonaven encara en les seues orelles com qui diu les paraules de sa mare: "No vages de nit a la font!" Però cà!...</p> <p>Això que, malgrat l'encontre amb el diabòlic criancó, va seguir la costera avall i arribà a la vora de la font. Un altre esmortit fanal d'oli enllumenava el safareig. Ella s'hi va posar a llavar de pressa de pressa, tota temerosa, però dominant-se la por.</p> <p>I de sobte, sense haver-la sentida arribar abans, va veure al seu costat una dona endolada, alta, flaca, molt flaca, que es va posar a plorar furiosament. Duia al cap un negre mocador, molt caigut a la cara; els seus vestits eren vells i espentolats i llavava en silenci, vinga, vinga, sense girar-se.</p> <p>A poc a poc, Toneta, que la guaitava de reüll, anava perdent serenitat. Minuts després, tremolava ja tota.</p> <p>Qui era aquella dona? No la coneixia per la figura; semblava forastera.</p> <p>—Escolte, bona dona— digué Toneta sense poder estar-se'n.</p> <p>La vellarda no va respondre, com si no l'hages oïda.</p> <p>—Quin fred que fa aquesta nit!— que va prosseguir Toneta.</p>	

Res, la dona alta acotava el cap i llavava tota furient.

—Escolte, escolte, bona dona! Sap que m'ha passat venint?

La dona alta tampoc no responia a açò, vinga de fer sabonera amb unes mans llargues i sarmentoses! Toneta tremolava cada volta més; els seus peus, damunt la neu, se li gelaven, i alhora sentia una estranya suor que li corria per tot el cos.

—Escolte, escolte— cridava ja anguniosa —He trobat un xiquet, un xiquet lletgíssim. No tenia encara un any i ja parlava... i m'ha mostrat uns queixalots!...

La dona alta, per fi, es va girar, i en la seua cara, tota d'ossos, la fadrina va veure uns ulls horribles, com a brases. Aleshores, li parlà l'endolada amb una veu que gelava la sang:

—Són com aquestos?— preguntà.

I es quedà mirant-la amb la boca esbarrallada, i li mostrava dos queixalots llargs, horrorosos, com els del xiquet!

Així com si tota la neu se li n'entràs en el pit, Toneta va sentir una terrible gelor que la corglaçava; el vell fanal començà a enfosquir-se-li, i una tela negra ho va tapar tot.

Quan retornà, era a casa seua gitada al seu llit i voltada de tota la família. Encara tenia febre. Unes dones matineres l'havien trobada feta un gel, mig colgada en la neu, a la vora dels safareig de la font.

Títol	<i>El jugador de Benifaió</i>
Font bibliogràfica	Enric Valor
Monstre	El dimoni o Capralenc el fi
<p>Açò va passar en aquells temps antics que hi havia dimonis ben abillats, els quals solien visitar els camps i les viles quan algú se'ls encomanava.</p> <p>En el carrer Santa Bàrbara, en una casa noble i gran com un convent situada enfront del mercat, vivia tot sol un fadrinot d'uns quaranta anys, que li deien don Pere Mestre.</p> <p>Aquell senyor tenia una bona colla d'amics molt inclinats tots a moure tabola, organitzar soparots i passar les nits entre saraus i festes.</p> <p>Don Pere tenia també un altre vici: el de jugar-se els diners, i, com sol esdevenir a tots el jugadors que hi ha hagut en el món, a la llarga perdia les orelles.</p> <p>De primer es jugà tots els diners de les collites; després vengué un mas per jugar-se'l. Per fi es va quedar amb la casa d'enfront del mercat com a única heretat.</p> <p>Ell abans tenia una vella serventa –Francisqueta– molt fidel, molt fidel... Però la Francisqueta morí quan ell es trobava més agoniat de diners.</p> <p>Una nit, estava ell amanint-se un miserable sopar mentre que pensava: “Ah, si jo pogués jugar...! Segur que em rescabalaria de tot el que he perdut”. Irritat, va bramar en veu alta: –Però no tinc un clau! No tinc un clau i no podré jugar ja mai més de la vida, i em podré ací dins, i un dia em trobaran en el meu llit, ert de fam i de misèria.</p> <p>Una idea esgarrifosa va creuar pel seu cervell.</p> <p>–Si em feia ric altra volta –prometé en forta veu–, donaria la meua ànima al dimoni.</p> <p>Com a resposta, un tro va fer tremolar la casa pairal dels Mestre fins als seus mateixos fonaments, i don Pere, esbalaït, a la mitja claredat que feia un llum d'oli, va distingir a la punta del corredor un cavaller alt, ben abillat, de refinat aspecte.</p> <p>–M'heu cridat, don Pere? –va dir inclinant-se en una lleugera reverència.</p> <p>–Sí, sí, us he cridat –va respondre l'hereu tot seré. I pensà de seguida: “Estic en presència del dimoni”, cosa que l'alegrà–. Passeu si us plau–pregà polidament.</p> <p>I va menar el misteriós personatge al seu escriptori.</p> <p>–Encara que ja us ho deveu suposar, us haigde dir que jo sóc el dimoni i que em diuen Capralenc el Fi –es presentà la visita.</p> <p>Don Pere digué que se n'alegrava molt. I era la veritat.</p> <p>–He sentit dir que voleu ser ric.</p> <p>–Sí, no hi aneu gens enganyat. ¿Podeu dir-me, vós, dimoniCapralenc, com puc tornar a ser ric? Us haig d'advertir que estic disposat a tot.</p> <p>–Mireu, distingit cavaller –informà Capralenc–, us convé, per no moure una dienda en el poble de Benifaió, tornar a jugar. Sí... tornar al joc, perquè jo us hi duc diners... i ara guanyareu sense parar.</p> <p>Capralenc el Fi tragué de davall la capa una bossa de monedes d'or de les que s'estilaven en aquella època, i la deixà damunt la taula escriptori.</p> <p>–I açò, com m'ho doneu?</p> <p>Capralenc somrigué i es retirà el serrell de cabells que li queia una mica damunt el front, i llavors se li van veure les puntes de les banyes. Es dugué una mà al cor per traure's de davall del vestit un pergami finament enrotllat.</p> <p>–Teniu, don Pere, i llegiu.</p> <p>–Sí que ho heu preparat en pocs segons –observà el cavaller.</p> <p>–No... És que en tenim ja redactats... dos o tres models. No m'ha calgut més que posar-hi el vostre honorable nom.</p> <p>Don Pere va llegir el pergami, que contenia les clàusules habituals: ell es faria càrrec de la bossa de monedes que el farien ric, i, barata això, signava el document i es comprometia a donar l'ànima al dimoni a partir del terme de deu anys.</p> <p>–Us semblen prou deu anys? –preguntà Capralenc.</p> <p>–Bé.</p> <p>–Teniu temps de ser feliç. Us podreu casar amb una rica hereva; podreu tenir fills i assegurar la dinastia. Jo no vindré per la vostra ànima sinó durant l'any onzé...</p>	

–Bé –advertí don Pere–; però us vull posar una petita condició. Us la donaré tot volenter, a partir dels deu anys comptats des d’avui, però no podreu venir per ella més que quan no hi haurà garrofes en els garrofers.

–I quin capritxo? –somrigué el diable.

–Manies de terrinent, bon collidor de garrofes...

–No hi tinc res a oposar –atorgà el dimoni. I ho consignà com volia don Pere en el curiós pergami.

Després tots dos signaren el contracte. I, en aquell moment, amb una flameradeta de sofre, discreta i curta com les seues banyes, el diable va desaparèixer.

Llavors, don Pere, calculà que devia ser la mitjanit, l’hora de la partida a ca don Antoni, el del Pla de Dalt. Es vestí com corresponia i poc després ja li responien de darrere la porta de la mansió:

--Qui truca?

--Sóc don Pere.

Grinyolà el forrellat, rotllaren una clau, despenjaren una cadena i badaren la porta just per deixar-lo passar. A l’arribar al salonet on era la partida, don Pere saludà tothom.

--Quant de temps sense tenir l’honor!... --va fer el més jove de tots, un baronet.

--Penseu de jugar? --va dir don Antoni.

--A això vinc --respongué don Pere després que hagué donat la capa al criat.

Quan tragué la bossa, la va mig obrir i féu lluir un grapat de monedes d’or. Tots se’n feren creus. Començaren la partida i eixiren les quatre cartes.

–A la sota! –féu don Pere. I hi va posar deu monedes com deu sols.

I va sortir la sota. Ell recordava aquella cançonetade xic:

Sota manrota s’empina la bóta i no en deixa ni gota.

Seguí la partida. I va sortir un set. Don Pere, mentre que hi posava deu monedes més, pensava la cançó d’infant:

Set setaire,

set seràs,

a presidi

m’aniràs

i ja no

me n’eixiràs

tancadet

amb forrellat

Dues vegades guanyava ja quan cridà:

–Al rei! –i amollà vint monedes vora la carta.

I aparegué l’altre rei vestit de burell, les calces arnades i sense capell, que cantaven els xics del poble.

–Al cavall d’espases! –posà don Pere.

I no tardà a sorgir, de dins d’aquella maleïda baralla, un altre cavall botejant cap amunt, botejant cap avall, des del capdamunt, fins al capdavall.

Don Pere guanyava tant, que necessitava que li deixassen una altra bossa on poder alçar-se les monedes.

–A mi ja no em queden diners –confessà el baronet–, però demà ens heu de donar la revenja.

–Demà no –clamà un altre–, deixem-ho per a dissabte.

Tots quedaren d’acord i s’alçà la partida. Per a què contar més? Don Pere va tornar a ser ric en poc més de mig any. Comprà totes les seues antigues propietats amb els diners que guanyava, que, per cert, no eren tots de Benifaió. Quan en aquest poble no quedà ja una moneda que jugar-li, anà a Alginet i a Algemesí.

L’any següent va parar de jugar. La dienda era massa grossa, i a més a més, ja en tenia prou.

Ara, a cercar promesa. I la trobà a Sollana, alta i ferma, rossa com l’or. Es casaren ben prompte i ella fou la brillant mestressa de la casa d’enfront del mercat; tingueren tres fills i una filla i, mentrestant, passaren els deu anys que el dimoni havia posat de terme a la seua felicitat terrenal.

Ara el que el preocupava era saber fer complir el tracte al dimoni; si no, estava perdut. “Ho sabré fer. I a més tinc tota la raó... de l’astúcia”, es deia. I en aqueixes, va arribar l’any onzè, és

a dir, l'any que es presentaria Capralenc el Fi a endur-se la seua ànima. Aquell any la collita de garrofes havia estat magnífica. I el dimoni, allà a l'agost, una nit va deixar els seus quefers i baixà a la Ribera del Xúquer. Es parà davall d'un garrofer coput. Les garrofes eren ja madures i només tocar-les, pegaven en terra. Capralenc es va dir molt fluixet:

–Dins quinze dies no en quedarà cap dalt i llavors m'enduré l'ànima d'aquell calavera de don Pere. Millor... Li donaré un mes encara. Així ben cert que no hi haurà garrofa que ens destorbe el tracte.

A darrers d'octubre, don Pere, acabat de sopar, en tranquil·la companyia de tota la família, xarrant de sobretaula, va veure aparéixer a la porta del menjador l'elegant figura de Capralenc el Fi.

El cor li féu un bot!

Per sort no el veia ningú més que ell, perquè ni la seua dona ni els fills, ningú no va fer cap escarafall.

Veient-lo tan preocupat pels altres, el dimoni es posà a riure.

–No em veu ningú més que vós, hereu don Pere. I ningú no em sent tampoc. Si us alceu i dieu d'anar a casa de don Antoni, la vostra muller no ho estranyarà gens. Don Pere es va alçar.

–Ara me'n recorde –va fer tot natural–; aquesta nit tinc promesa una visita al meu amic del Pla de Dalt.

–No tardes a tornar, espòs meu! –digué tota afectuosa Maria. Don Pere va besar un per un fills i filla.

–Beseu la dona, si us plau –va dir tot irònic Capralenc–, i així els teniu tots acomiadats. És dolorós, però no els tornareu a veure mai més.

Don Pere no es va immutar gens i isqué de la casa amb capa i capell i seguit del dimoni. Pels carrers no passava ningú.

–Doneu-me ja l'ànima –va dir el dimoni.

–Espereu, Capralenc... Els tractes són tractes–s'oposà tot content i seré don Pere.

–Quins tractes? ¡Ja passa molt de temps del terme promés!

–Aneu a espai, amic! –prosseguí tot cortesà l'hereu–. Vosaltres teniu fama de ser seriosos i formals.

–Ja, ja –feu impacient Capralenc–. Però jo tinc pressa.

–I les garrofes? Hem de comprovar això de les garrofes.

–Ja no en queda cap –riué el dimoni–. He baixat tres o quatre vegades de la serra per veure com les arplegaven els camperols.

Enfilaren carrer avall i eixiren al camí de la Mocarra i cavaller i diable es pararen davall del primer garrofer que els vingué al davant.

–Fa bona lluna –digué el dimoni–. Vegeu si en veieu cap, de garrofa, ni dalt ni baix.

–Segons a què us referiu, dimoni Capralenc. Vós no és just que digueu solament garrofes a les que heu vist ensacar durant l'arplegada. Doneu-vos-en compte; acosteu-vos ací.

I l'hereu, amb cara afable, mostrà al dimoni les garrofes tendres que hi havia agafades per totes les branques, des de les grosses fins a les fines.

–Què és això? –botà el diable desconcertat.

–No s'ha complit el terme fixat, Capralenc –sentencià en veu forta don Pere–, perquè el garrofer és un arbre que no para mai: ¡quan no en té de madures en té de verdes!

–Brrr! –començà a bramular Capralenc–, jugador, més que jugador, ¡m'heu fet trampes en el joc del contracte!

I és que aquell dimoni vivia a les terres altes, on no hi ha garrofers, i li eren quasi per complet desconeguts, almenys en el detall de la collita.

–Si no us agrada el tracte, culpeu-ho a la vostra ignorància –digué don Pere, que, tes com un fus, no sabia què fer: si anar-s'en com si fugís o quedar-se i veure en què parava la cosa.

Llavors li vingué a la imaginació, d'encomanar-se al patró del poble, a sant Pere gloriós.

–Sant Pere, pare nostre... –començà en veu alta. I Capralenc es quedà quiet i tot tremolós.

–Teniu raó, don Pere! He perdut! Me'n vaig! –escrijà.

S'obrí un forat enmig de terra i Capralenc el Fi, amb una gran flamerada, desaparegué per sempre. Don Pere tornà a pleret a casa seua. Hi regnava un gran silenci. Tots dormien un son tranquil i confiat

Títol	<i>Les pastures de la Murta</i>
Font bibliogràfica	Víctor Labrado (Llegendes valencianes, Bromera)
Monstre	El caro
<p>Això diu que era en un temps antiquíssim, a hores d'ara no prou ben determinat, que no devia ser ben bé ja el temps primer dels humans, ni de bon tros: el Caro ja havia fet un primer pas de pioner en el camí de la civilització naixent i n'havia tastat plaers i dolors. Certament, encara vivia en una cova enmig de la muntanya feréstega, però ja havia apartat de la natura uns animals que abans eren lliures i sobre els quals exercia un dret de propietat. Fent-se'n pastor havia descobert el guany i la pèrdua, patia una continua por contra els veïns envejosos i a tota hora l'amargaven el càlcul i l'avarícia.</p> <p>Encara que ell, com gran part dels seus coneguts i saludats, perquè d'amics no en tenia cap, fóra un troglodita evident, és perfectament probable que, des d'altres riberes de la mateixa mar, homes entesos ja s'atreviren, embarcats en vaixells que havien après a construir amb la fusta dels pins, a buscar ben lluny de casa l'aventura i el guany.</p> <p>En la vida solitària del Caro, un dels pocs incidents que podien trencar la monotonia es produïa quan, havent pujat a pasturar el ramat per les costeres de la Murta entre garrofers i margallons fins a prou altura. Mentre les cabres rosegaven mirant-se'l de reüll, ell es girava de cara a la mar i descobria de lluny una vela, perquè és segur que arribaven nouvinguts atrets pel far que els primers viatgers havien construït al llogaret que més endavant es coneixeria com a Cullera. Tan ben posat davant les ones i fàcilment visible des de molt lluny mar endins. Devien ser, sens dubte, gent una miqueta guerrera, un poquet comerciants, quasi declaradament lladres o, si més no, desvergonyidament aprofitosos. El Caro, com la gran part dels seus veïns, si no els temia, almenys sentia per aquells estranys una profunda desconfiança.</p> <p>Ara bé, quan els estranys no es presentaven en grup, poderosos i amenaçadors, sinó sols naufragats o perduts, i en la més trista necessitat, tenien una consideració sagrada: era obligat rebre'ls com a hostes i auxiliar-los, segons un costum que per a Homer ja era antic, i calia tractar-los fins i tot amb generositat i reverència quan tocaven a la porta perquè, com es troba escrit en l'<i>Odissea</i>:</p> <p>“Els déus amb figures de gent de terres llunyanes (...) de vegades recorren les viles Per observar la insolència i també la dretura dels homes”.</p> <p>Es presentaven, per tant, d'incògnit com a viatgers solitaris -amb aspecte de malalts o molt fatigats, sempre bruts, famolencs i assedegats, de vegades despullats, o perduts- i, segons el tracte que rebien, els déus es feien una idea molt aproximada de l'estat moral de la humanitat, alhora que la milloraven: donaven premis als que els tractaven amb dretura o justícia, però als insolents que no els oferien una correcta hospitalitat, els fulminaven amb càstigs i malediccions dignes d'un déu. Calia pensar-s'ho bé, doncs, abans de tancar-li la porta als morros a un indigent suplicant. El més humil i espentolat podia ser això: un déu camuflat fent inspecció a la humanitat.</p> <p>Així, diu que un cert dia el Caro es va trobar un caminant que anava per aquelles sendes que dretura cap al cim de la Murta. Els uns han volgut dir que aquell pelegrí era el mateix Déu Nostre Senyor, fill del Pare Etern, els altres que si només un bruixot molt competent, tant per a endevinar secrets com per a fer i desfer encantaments. Home o déu, tenia uns poders admirables.</p> <p>I aquell caminant li va demanar la caritat d'un plat a taula, un got d'aigua i un tros de pa. El Caro va sentir un rampell de dignitat i li va prometre de matar un cabrit en honor seu. Sens dubte d'estrany tenia, malgrat la pobresa que l'oprimia, un posat venerable, el gest digne, la mirada i la veu plenes d'autoritat. Altrament, no s'explica, perquè el Caro era molt mesquí, un ric pollós a qui dolia la mínima despesa, un arplegador de la</p>	

cendra i escampador de la farina.

Es va endur el pelegrí a lacova i, mentre el deixava descansar, va anar a triar el cabrit. Els mirava i els remirava, passava el temps i no es decidia: els que no eren massa grossos, li semblaven massa menudets, no en trobava cap que li vinguera bé de matar. No s'ho treia dels dits. Triant, triant, es maleïa, penedit d'haver tingut un moment de generositat. Pensant, volia imaginar com se'n desdixaria sense costar-li un cabrit, fins que va reparar en el gat de casa, i va començar a esmoliar el ganivet amb un somriure de malparit que feia aborronar.

Quan finalment el Caro va fer el dinar i va dur la cassola fumejant a taula, el pelegrí se'l va mirar, es va mirar aquell menjar que li presentava; tristament, val a dir. Va remenar el cap i, després, va fer un signe damunt la carn cuita mentre li parlava com si fóra animal viu:

—Si eres cabrit pega un belit, si eres gat bota del plat!

Tots els trossos de carn dins la cassola van córrer a trobar-se, es van reunificar i van compondre el gat original, es va cobrir tot de pell i li va créixer el pèl. Quan l'animalet va obrir els ulls i es va veure tan senceret, tornat de mort a vida, va saltar i va fugir sense esperar a donar les gràcies.

No en va tindre prou el pelegrí, que es va regirar contra el pastor i el va maleir:

—Caro eres i Caro seràs. El teu ramat mai no el trobaràs.

De por i de vergonya, el Caro va fugir i escapar. Va obrir els braços i se li van tornar ales, arreu pel cos li van créixer plomes, els peus no li tocaven terra, s'envolava i se sostenia surant sobre les ales, com si haguera nascut d'un ou post i covat en niu. Davant seu, les cabres li corrien cadascuna pel seu vent i ell, veient que es perdien, desesperat, les ajuntava aferrant-les de les banyes ben fort amb els peus, que se li havien tornat urpes, però quan en reunia set de cabres, li tornaven a fugir i desapareixien. Llavors ell tornava a començar, volant-los darrere, agafant-ne i comptant-les:

—Ja en tinc una.

I poc més tard:

—Ja en tinc dos. Ja en tinc tres.

I va afegint-ne, fins que li tornen a fugir de nou:

—Ja en tinc set... Ja no en tinc cap.

Així, sempre fins ara i fins que s'acabe el món. Tot per haver defraudat l'hoste, que li agradava prou el gat i volia menjar cabrit. Perquè de fora vindran que de casa ens trauran.

Títol	<i>El castell de la Reina Mora</i>
Font bibliogràfica	Víctor Labrado (Llegendes valencianes, Bromera)
Monstre	Bruixot
<p>En aquell temps, el castell s'imposava amb una esplendor que ara costa d'imaginar: coronava la muntanya amb una geometria perfecta de torres i muralles; sobre les altures dentades de merlets, passava el vent entre banderes i el sol feia la rateta entre les llances i els escuts lluents de la guàrdia reial. De dins, figureu-vos una cort de sedes, entre columnes primes i fonts de rajoles, poblada de guerrerets decoratius i moretes fent-los ullades, on no faltava mai la música: per a ballar o festejar, per a enyorar-se i plorar confortablement si venia el cas; i de tant en tant, quan feia el dia bo, alguna marxa militar.</p> <p>Encara que pocs l'havien vist. Se sabia que, tancat amb pany dins una torre—molt pareguda a la que teniu al davant— hi havia el tresor del castell, fabulós: gerres plenes de monedes o de perles, caixes a caramull de joies, d'estatuetes i barres d'or. Una exageració.</p> <p>En aquell temps tenien les seues guerres, la pau els durava poc i, una de tantes, van arribar al castell de la reina mora uns cavallers que venien de lluny a conquerir-lo i endur-se el tresor. Eren una gent molt decidida i entesa en la guerra. El rei moro no se n'havia vist mai tants ni tan ben armats amenaçant els seus dominis. Prompte es van acabar les músiques: per fora, els cavallers van acampar tot rodant el puig del castell; de dins, ni els guerrerets decoratius ni la guàrdia de les llances i dels escuts lluents no s'atrevien a traure el nas fora de la muralla.</p> <p>Passava el temps i, dins el castell assetjat, començava a faltar-los el menjar. L'aigua, no; perquè la reina mora era tan valenta que cada nit, amb les seues donzelles, se'n baixava per un passadís de moltes escales que travessava tota la muntanya i eixia a la vora d'un riu que passava per allí. Elles duien cadascuna un cànter, els omplien d'aigua i se'n tornaven al castell. Així passaven.</p> <p>Ara diu que una nit, un d'aquells cavallers, passejant-se per vora el riu quan els altres dormien, perquè ell no tenia son, va sentir les moretes que venien a omplir els càneters. Es va amagar darrere d'un canyar a mirar-les. Li va fer tanta gràcia que no va dir res a ningú, i l'endemà ja va anar a esperar-les. Després, totes les nits. La seua obligació era declarar-ho als seus, però tenia prou delit ell de veure-les: venien amb els peus descalços per l'herba, lleugeres com papallones; mentre les unes vigilaven les altres omplien i enacabant desapareixien totes en un tres i no res. Aquell no sabia si moniava o eren dones de veritat.</p> <p>Volent-les mirar de més prop, cada vegada se'ls acostava més fins que, una nit, el cavaller es va posar en un amagatall tan prop d'elles que, quan va fer mitjan volta, es va trobar de cara la reina mora. Es van quedar parats, muts d'espant. Quan les altres ja se'n troaven al castell, la reina mora els va córrer darrere. Després el va trobar cada nit, en secret. Mentre les altres omplien els càneters al riu, la reina mora i el cavaller festejaven. De les mirades van passar a les paraules, i no podien anar més avant, perquè es veien només un instant, el temps just de prendre elles l'aigua i fugir. D'altra banda, el secret va durar molt poc. El rei moro ho va saber perquè algú li ho va xarrar. Ell ho va considerar no sols un error imperdonable, sinó també una ofensa personal monstruosa. Despapat d'ella, aclapat per un tresor despropocionat que només li atreia enemics, contra els quals no es podia defensar, el rei moro es va decidir a dimitir responsabilitats i honors. Abans, però de fugir i de perdre-ho tot, es va voler assegurar que ningú no es riuria del seu cas, donant als enemics una victòria improductiva i, a la reina mora, bona cosa d'amargor i de pena.</p> <p>Un bruixot molt competent, llogat pel rei, va llançar contra ella un malefici terrible i misteriós. Per aquella força maligna actuant sobre la reina mora, per un rampell d'orgull o per heroisme admirable, o per tot alhora ella mateixa es va triar el final més desastrat i dolorós. El fet cert és que no es va voler rendir mai, per més que el seu cavaller li ho va demanar. Cada dia més abandonada pels seus, senyora única del castell, perquè el rei moro ningú sabia on parava, no va voler negociar amb els atacants i, quan els cavallers ja s'atrevien per les muralles i pujaven pertot, assant-les a escut i a llança, entremig del foc i la fumera, ella va eixir a la finestra, la mateixa que encara es pot veure; va avançar un peu al buit, potser va tancar els ulls i es va confiar al vent, vestida amb les robes dels millors dies. Espases i llances van quedar suspeses enlaire, tots mirant la reina mora, i ella va caure.</p> <p>Va passar com un crit, flamejant de sedes, daltabaix dels cingles i barrancs que voregen el</p>	

castell. Allà on s'esperava el colp, baix de tot, la terra es va obrir i va engolir-se la reina mora. Era part del prodigi que havia projectat el bruixot. Encara no havia passat avall la reina, en aquell mateix punt va començar a brollar una font d'aigua molt fresca i abundant. Alhora, amb aquell mateix moviment de la muntanya, el sòl de la torre on es guardava el tresor es va somoure, s'hi va fer un badall, les gerres i les caixes amb l'or i les perles es van afonar terra endins, tot va redolar avall cap a les fosques estances on es troba encara en algun lloc perdut i encantat; i va ser així, com la mateixa sort va unir per sempre la reina mora i el tresor, per voluntat del rei moro i pel saber del seu bruixot.

Des d'aquell dia, la font no ha parat: Té una aigua que no s'acaba mai, ni en les pitjors sequeres.

Annex VIII: Com contar contes segons Sara C. Bryant

LLEGIR vs EXPLICAR	
Si llegim un conte...	...en canvi, si l'expliquem...
No donem credibilitat.	El públic presta més atenció i s'endinsa en la història.
No captem l'atenció del públic.	El públic s'entreté.
Pot ser monòton.	Es fa més divertit
Es fa difícil de comprendre.	S'entén millor, es crea un vincle de confiança entre el conta-contes i el públic.
No despertem la imaginació del tot.	Despertarem la imaginació, ja que fomentarem l'atenció i la concentració.
No hi ha un lligam cap a les paraules que contem.	Pot participar tot aquell que ho desitge.

PER TOTS SANTS, CONTES VALENCIANS!

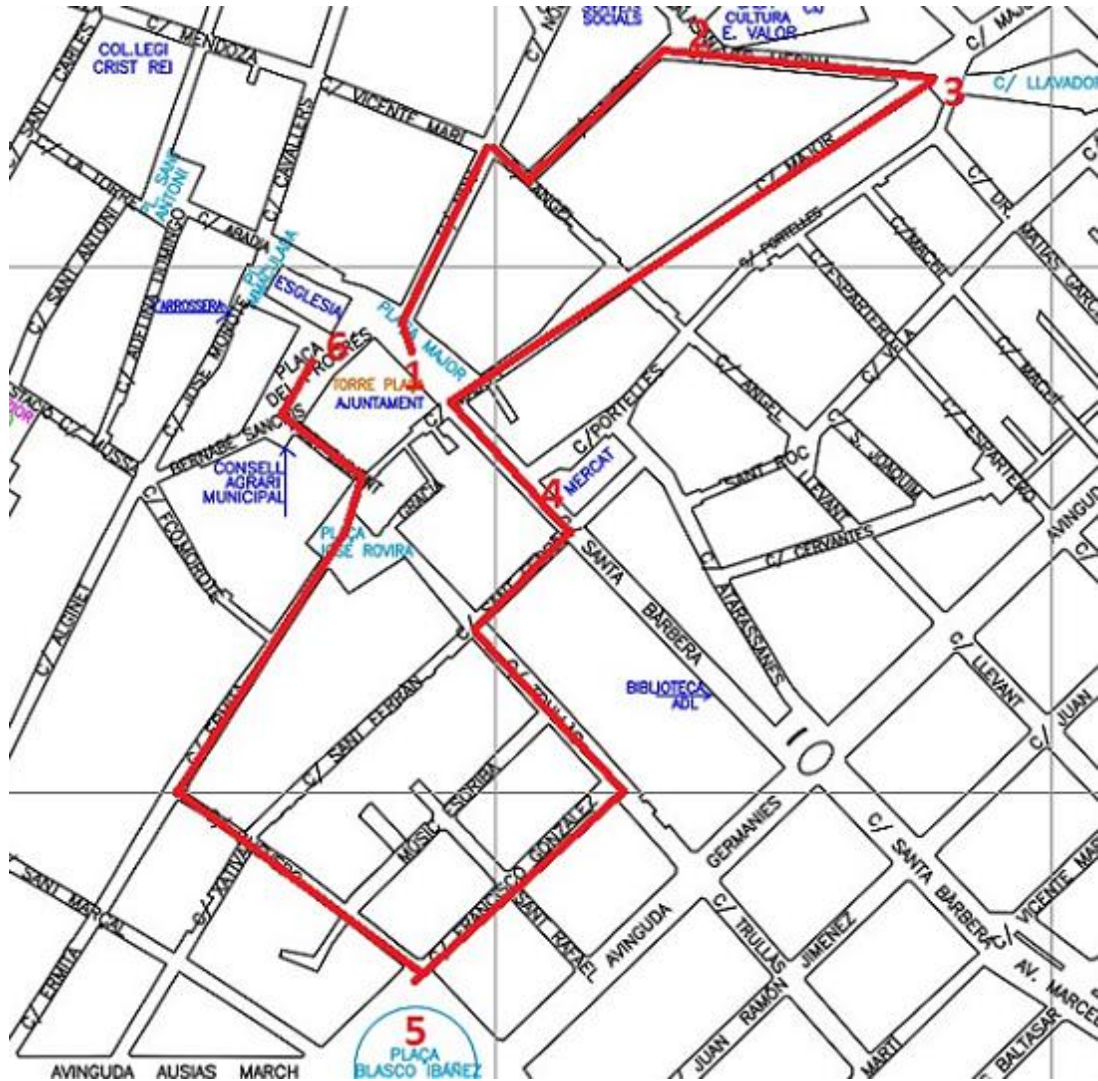

*RUTA LITERÀRIA DE RONDALLES DE POR
BENIFAIÓ, 31 D'OCTUBRE DE 2018*

NOM I COGNOMS:
CURS I GRUP:

PER TOTS SANTS, CONTES VALENCIANS!

ITINERARI

	RONDALLA	LLOC
1	<i>LA FESTA TRISTA</i>	PLAÇA MAJOR
2	<i>L'HOME DEL SAC</i>	CENTRE CULTURAL ENRIC VALOR
3	<i>I QUEIXALETs TAMBÉ!</i>	LLAVADOR
4	<i>EL JUGADOR DE PETRER</i>	MERCAT
5	<i>LES PASTURES DEL MONDÚVER</i>	PLAÇA BLASCO IBAÑEZ
6	<i>EL CASTELL DE LA REINA MORA</i>	PLAÇA MAJOR

INSTRUCCIONS PER SEGUIR L'ITINERARI:

1. LA RUTA COMENÇARÀ A LA **PLAÇA MAJOR**, ENFRONT DE **L'ESGLÉSIA** I DAVANT DE **LA CASA DELS FALCÓ**. ES LLEGIRÀ LA *LA FESTA TRISTA*.

2. DE LA **PLAÇA MAJOR** ENS DIRIGIREM CAP AL **CARRER NOU** I TOMBAREM PER LA DRETA PEL **CARRER ÀNGEL**, TOT SEGUIT GIRAREM A L'ESQUERRA PEL **CARRER LA FONT**, ON TROBAREM EL **CENTRE CULTURAL ENRIC VALOR**. EN AQUEST PUNT LLEGIREM *L'HOME DEL SAC*.

3. TOT SEGUIT ENS DIRIGIREM PEL **CARRER VICENT MEDINA** FINS QUE ARRIBEM AL **LLAVADOR**. UNA VEGADA ARRIBEM A AQUEST LLOC ES REALITZARÀ LA LECTURA DE *I QUEIXALETS TAMBÉ!*

4. QUAN ACABEM AQUESTA ÚLTIMA LECTURA ENS DIRIGIREM PEL **CARRER NOU** FINS ARRIBAR AL **CARRER SANTA BÀRBARA** PER ON CONTINUAREM FINS ARRIBAR AL **MERCAT**. ACÍ FAREM LA LECTURA DE *EL JUGADOR DE BENIFAIÓ*.

5. A CONTINUACIÓ, TOMBAREM A LA DRETA PEL **CARRER SANT FERRAN** FINS QUE ARRIBEM AL **CARRER TRULLÀS**. DESPRÉS GIRAREM PEL **CARRER FRANCESC GONZÁLEZ** FINS QUE ARRIBEM A LA **PLAÇA BLASCO IBAÑEZ**. EN AQUEST LLOC LLEGIREM *LES PASTURES DE LA MURTA*.

6. SEGUIREM EL **CARRER QUEVEDO** FINS ARRIBAR AL **CARRER L'ERMITA**, PER ON GIRAREM A LA DRETA FINS ARRIBAR A LA **PLAÇA JOSEP ROVIRA**, DES D'ON AGAFAREM EL **CARRER FRANCESC CLIMENT** FINS ARRIBAR A LA **PLAÇA DEL PROGRÉS** I CREUAR FINS LA **PLAÇA MAJOR**, TOT SITUANT-NOS ENFRONT DE **L'AJUNTAMENT** I **LA TORRE DE LA PLAÇA**. FINALMENT, ES LLEGIRÀ *EL CASTELL DE LA REINA MORA* I DONAREM PER ACABADA AQUESTA RUTA DE POR I RONDALLES.

QÜESTIONARI A RESPONDRE DURANT LA RUTA

1- LA FESTA TRISTA

- A QUI ES TROBEN PEL CAMÍ EL DOLÇAINER I EL XIC DEL TABALET?
- ON ELS PORTA EL DIMONI?
- QUÈ AGAFA EL DOÇAINER DE LA CAIXA DE MONEDES?

2- L'HOME DEL SAC

- QUÈ LI COMPRA LA MARE A MARIA?
- A QUI ES TROBA MARIA QUAN TORNA A BUSCAR EL COLLARET?
- ON DEIXA EL SAC L'HOME?

3- I QUEIXALETS TAMBÉ!

- ON TRANSCORRE LA HISTÒRIA?
- QUÈ ES TROBA TONETA A LA SOCA D'UN DELS OMS?
- COM ERA LA DONA QUE ESPANTA TONETA?

4- EL JUGADOR DE BENIFAIÓ

- QUIN VICI TENIA DON-PERE?
- QUI SE LI APAREIX A DON PERE?
- QUÈ LI DÓNA EL DIMONI A DON PERE?

5- LES PASTURES DE LA MURTA

- QUÈ LI PROMET CARO AL CAMINANT?
- QUÈ VA CUINAR CARO A LA CASSOLA?
- EN QUÈ ES CONVERTEIX CARO?

6- EL CASTELL DE LA REINA MORA

- QUÈ HI HAVIA AL CASTELL TANCAT AMB PANY DINS UNA TORRE?
- ON VA LA REINA MORA CADA NIT AMB LES SEVES DONZELLES?
- QUÈ PASSA AMB EL TRESOR?

Annex X: Rúbrica de co-avaluació i auto-avaluació

Puntueu de l'1 al 10 (sent 10 la millor nota) la representació de la rondalla dels teus companys. A continuació, responeu a les preguntes de més avall.

	I queixalets també!	El jugador de Benifaió	L'home del sac	La festa trista	Les pastures de La Murta	El castell de la reina mora
Exposició (expressió oral)						
Treball en equip						
Recursos (<i>atrezzo</i>)						
Creativitat i originalitat						

- Quina t'ha fet més por? Per què?

- Què és el que més t'ha agradat de l'activitat?

Annex XI: Exemple de rondalla transcrita per al llibre col·lectiu

Trieu una de les sis rondalles que s'explicaren a la ruta i escriviu-la tal i com la recordeu. Recordeu que té una estructura fixa: plantejament, nus i desenllaç.

EL CASTELL DE LA REINA MORA

Diuem que ací a la muntanya hi havia un gran castell que amagava un fabulós tresor en una de les seves torres. Un dia van arribar uns cavallers a la recerca d'aquest tresor, els reis del castell van manar tancar totes les portes perquè no poguessin entrar i emportar-se el tresor.

Els cavallers van decidir acampar a les portes del castell i no moure d'allà. Llavors un guerrer del castell li va dir al rei: Senyor, se'ns està acabant el menjar, prompte haurem de eixir a buscar més.

El rei preocupat buscava una solució per poder anar a per menjar sense que els guerrers poguessin atacar-los, però no se li acudia res.

Van passar uns dies i el rei li va explicar la seva preocupació a la reina, ella es va posar a pensar i li va dir: "Crec que tinc la solució, quan sigui de nit portarem als nostres guerrers pel passadís secret fins al riu, i sorprendrem a l'enemic mentre dorm".

El rei va abraçar a la reina rient, pensava en què era molt llesta i molt valenta. I gràcies a ella van salvar el tresor i el castell.

Diuem que encara està amagat en algun secret lloc i vigilat per la reina...

Annex XII: Rúbriques d'avaluació de la SD per al professorat

	Molt adequat	Adequat	Poc adequat	Gens adequat
Treball en equip	L'alumne ha sigut un bon company; ha opinat, aportat solucions als problemes i les discussions i ha repartit les feines entre els companys amb naturalitat i eficàcia.	L'alumne treballa bé en equip. No ha creat discussions ni ha donat problemes i ha realitzat amb eficàcia les tasques que els altres companys li han manat.	L'alumne no prestava atenció ni participava en les reunions en grup, ha creat tensions i a fet a desgana i deixadesa les tasques que li havia tocat realitzar.	L'alumne s'ha desentés completament del treball en equip o bé sols ha aportat discussions i problemes. Ni tan sols ha realitzat la seua part del treball.
Pronunciació normativa	L'alumne ha llegit amb correcció normativa. Ha diferenciat entre la <i>b</i> i la <i>v</i> , ha pronunciat les <i>s</i> sonores i inclús ha evitat el ieisme.	L'alumne ha pronunciat amb correcció normativa la majoria de trets lingüístics, però amb certa irregularitat: algun que altre mot ha estat pronunciat incorrectament.	Malgrat que l'alumne no ha pronunciat adequadament quasi ningun dels trets lingüístics sí n'ha fet algun.	L'alumne no ha realitzat cap tret lingüístic (ni tan sols distingir entre vocals tancades i obertes) ni ho ha intentat.
Dramatització i gesticulació	L'alumne ha realitzat una representació brillant, creant l'ambient adequat i emprant el seu llenguatge corporal de manera efectiva per acompanyar el relat.	L'alumne ha donat vida a la rondalla amb la seua lectura. La seua lectura ha estat completament eficient però li ha faltat un poc més d'expressivitat.	L'alumne ha narrat de manera irregular la rondalla, amb uns pocs paràgrafs ben interpretats i la resta contats de manera plana. L'alumne pràcticament no ha emprat el llenguatge corporal.	L'alumne s'ha limitat a llegir la rondalla en veu alta, sense donar-li cap tipus d'entonació. L'alumne ni tan sols ha gesticulat i inclús ha tingut diversos errors de lectura típics de quan lliges per primera vegada un text.

Taula 7: Rúbrica d'avaluació de l'AA9

	Molt adequat	Adequat	Poc adequat	Gens adequat
Pensament crític (10%)	L'alumne sap distingir amb claredat les característiques d'una representació oral dramatitzada i, a més, sap captar els matisos interpretatius alhora que la posada en escena.	L'alumne coneix les característiques teòriques de les representacions orals dramàtiques i les cerca en la interpretació; sense aprofundir, però, en cap mena de detalls.	No acaba de quedar clar si l'alumne coneix o no les característiques o li manca concentració, ja que realitza algunes avaluacions prou encertades i d'altres amb contradiccions o omissions.	O bé l'alumne no coneix les característiques de la representació oral o bé no ha prestat atenció a les dramatitzacions, ja que hi ha una manca total de consistència i de contingut en les avaluacions.
Equanimitat (10%)	L'alumne ha aplicat els seus coneixements per igual a l'hora d'avaluar amb sentit crític a tots els grups.	L'alumne ha avaluat amb criteri a la majoria dels grups. La resta els ha avaluat amb criteris personals.	Els criteris amb que s'ha avaluat la resta de grups no pareix seguir una lògica concreta.	S'ha avaluat la majoria dels grups clarament a la baixa o a l'alçada per qüestions socials i no curriculars.
Expressió escrita (10%)	Les avaluacions han estat redactades amb completa correcció ortogràfica i sintàctica; emprant un llenguatge ric i respectuós creant un discurs coherent i cohesionat alhora que adequat.	Si bé hi ha algunes errades normatives i/o algunes faltes de coherència, cohesió o adequació, el treball resultant és entenedor i correcte.	El text presenta algunes errades lleus des dels punts de vista de la coherència, la cohesió i l'adequació; presenta, però, una xifra considerable de faltes ortogràfiques i sintàctiques.	L'avaluació està farcida de faltes ortogràfiques i d'errades sintàctiques i, a més, el text no és entenedor per una mancança de coherència i cohesió. A més les formes emprades no són adequades per a un text acadèmic.

Taula 8: Rúbrica d'avaluació de l'AA11

Aspectes formals	Molt adequat	Adequat	Poc adequat	Gens adequat
Ordre, claredat i estructuració del text (40%)	La rondalla transcrita segueix l'estructura d'aquest gènere i, a més, cada una d'aquestes parts ha estat redactada amb claredat i és completament entenedora. El text supera en claredat la rondalla en què està basada.	La transcripció és idèntica a l'obra original en estructura, ordre i claredat. Per tant el treball recull els encerts de la rondalla recitada pels companys, però també les seues errades, que no han estat corregides.	La rondalla ha estat transcrita amb descurança. Hi ha una manca general de claredat i d'ordre. La transcripció, però, segueix l'estructura de la rondalla per la qual cosa, malgrat les mancances del text, la història és entenedora.	La transcripció conté errades greus en l'estructura que fan perdre el fil de la història i, a més, la redacció no és clara. El resultat és una història desdibuixada i mancada de sentit molt allunyada de la qualitat de la rondalla original.
Adequació normativa (40%)	Les rondalles han estat transrites amb completa correcció ortogràfica i sintàctica.	Si bé hi ha algunes errades normatives i/o sintàctiques el treball resultant és entenedor i correcte.	La transcripció té una xifra considerable de faltes ortogràfiques i sintàctiques però també una mínima correcció normativa.	El text està farcit de faltes ortogràfiques i d'errades sintàctiques, per la qual cosa presenta una greu descurança normativa.
Creativitat (20%)	L'alumne ha traslladat el contingut de la rondalla a noves localitzacions i personatges, mantenint l'esperit original, alhora que afegint nous elements que enriqueixen la història.	La rondalla original ha estat ampliada en la transcripció amb elements que casen en la història i que, per tant, formen un tot únic i cohesionat.	Els elements afegits per a ampliar la rondalla són originals però trenquen la sensació d'unitat, la qual cosa enlloc de millorar la història original la empitjora.	Els nous elements estan extrets d'altres rondalles i llibres, raó per la qual la transcripció resultant dóna la impressió de ser una mena de pastix de diferents històries que llança a perdre la rondalla original.

Taula 9: Rúbrica d'avaluació de l'AA12